

LAHTI

Läroplan för den
svenskspråkiga
förskoleundervisningen
i Lahtis

Namn Läroplan för [den svenskspråkiga förskoleundervisningen](#) i Lahtis stad

Kommun Lahtis

Datum för godkännande

INNEHÅLL

1. Utarbetandet av läroplanen, utvärdering och utveckling
2. Lokala särdrag och olika sätt att anordna förskoleundervisning
3. Information om läroplanen
4. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip
5. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen
6. Förskoleundervisningens uppdrag under lärstigen
7. Värdegrunden
8. Synen på lärande
9. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen
10. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen
11. Lär miljööer i förskoleundervisningen
12. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna
13. Mångsidiga arbetsätt
14. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet
15. Gemensamma mål för undervisningen och lärområden
 - 15.1. Mina många uttrycksformer
 - 15.2. Språkets rika värld
 - 15.3. Jag och vår gemenskap
 - 15.4. Jag utforskar min omgivning
 - 15.5. Jag växer och utvecklas
16. Specifika frågor angående språk och kultur
17. Stöd för barnets växande och lärande
18. Allmänt stöd
19. Intensifierat stöd
20. Särskilt stöd
21. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning
22. Elevvården

1. Utarbetandet av läroplanen, utvärdering och utveckling

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan för den [svenskspråkiga förskoleundervisningen](#) och för att utveckla den. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska anordnaren av förskoleundervisning beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Läroplanen ska också utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- läroplanen för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen
- plan för likabehandling enligt lagen om likabehandling
- eventuell plan för hållbar utveckling eller kulturfostran samt övriga planer och beslut som anordnaren av förskoleundervisning gjort angående utbildning, barn och familjer.

Anordnaren av förskoleundervisning ska godkänna läroplanen separat för förskoleundervisning på svenska, finska och samiska och vid behov för förskoleundervisning på något annat språk. Den lokala läroplanen kan utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter eller så att planen innehåller gemensamma delar och enhetsspecifika delar på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning beslutar. Flera anordnare av förskoleundervisning kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla läroplanen tillsammans. Anordnaren av förskoleundervisning ska dessutom utgående från läroplanen sammanställa en årlig plan och på förhand underrätta vårdnadshavarna om centrala frågor som bestäms i den. I planen preciseras hur den lokala läroplanen förverkligas vid varje förskoleenhet under det aktuella året.

Anordnaren av förskoleundervisning ska se till att förskolepersonalen och vårdnadshavarna har möjlighet att delta i utarbetandet och utvecklandet av läroplanen. I Lahtis har man skrivit läroplanen för förskoleundervisning i arbetsgrupper, i vilka personal inom småbarnspedagogik deltagit i bred utsträckning. Under arbetsprocessen har hela personalen inom småbarnspedagogik och grundläggande utbildning haft möjlighet att kommentera och påverka text och innehåll i den kommunspecifika läroplanen. Även vårdnadshavarna har haft möjlighet att kommentera innehållet i läroplanen. Genom intervjuer har man också hört barnens synpunkter på att utveckla förskoleundervisningen.

[Läroplanen för den svenskspråkiga förskoleundervisningen utgår från kommunens läroplansarbete. De enhetsspecifika tilläggen har utarbetats tillsammans med förskolor och den grundläggande utbildningen inom Nätverket Vi10.](#)

I Lahtis läroplansarbete och planering har särskild vikt lagts vid att skapa metoder för samarbete så att både barnen och vårdnadshavarna kan delta och påverka på ett meningsfullt sätt. Enligt lagen om grundläggande utbildning ska förskoleundervisningens läroplan utarbetas i samarbete med de myndigheter som sköter uppgifter inom kommunens social- och hälsovård.

Läroplanen för förskoleundervisning gjordes som en del av hela Lahtis stads läroplansarbete för den grundläggande utbildningen och det informerades om detta i den kommunspecifika elevvårdsgruppen. För att trygga en enhetlig lärtig för barnen är det viktigt att personalen inom den övriga småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen ges möjlighet att bekanta sig med och delta i utarbetandet och utvecklandet av förskoleundervisningens läroplan.

Ärenden gällande samarbete, övergångsskeden och verksamhetskultur inom förskole- och nybörjarundervisning behandlades inom arbetsgruppen för förskole- och nybörjarundervisning. Årskalendern för förskole- och nybörjarundervisningens samarbete stöder uppbyggandet och utvecklingen av verksamhetskulturen. (Länk till bilaga)

Enligt lagen om grundläggande utbildning har ett barn som deltar i förskoleundervisning rätt att varje dag i förskolan få undervisning enligt läroplanen samt sådan handledning och sådant stöd som förutsätts för en gynnsam utveckling och inläring. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet i förskolan följa den läroplan som anordnaren av förskoleundervisning fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också de individuella planer som anknyter till stöd för barnets växande och lärande ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen.

Anordnaren av förskoleundervisning har som uppdrag att utvärdera sin förskoleundervisning och dess effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen är att utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen och förbättra förutsättningarna för barnens lärande. Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och den årliga plan som preciserar läroplanen är en del av utvärderingsuppdraget och utvecklingsarbetet. Utöver den information som anordnaren av förskoleundervisning och förskoleenheterna ger kan även resultaten av nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt användas vid utvärderingen av förskoleundervisningen. En konstruktiv och öppen självvärdering främjas av samarbete med andra aktörer.

Småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen i Lahtis evalueras vartannat år med ett kvalitetssystem och vartannat år med en regional utvärderingsenkät. Ur kvalitetsutvärderingen får man information om verksamheten och utvecklingsområdena. Utvärderingsenkäten innefattar samling och analysering av kundernas respons.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Anordnaren av förskoleundervisning kan också granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbetet. Funktionaliteten av läroplanen för förskoleundervisning utvärderas med tre års mellanrum.

2. Lokala särdrag och olika sätt att anordna förskoleundervisning

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan för [den svenskspråkiga](#) förskoleundervisningen och för att utveckla den. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska anordnaren av förskoleundervisning beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Läroplanen ska också utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom:

- [Lahtis stads plan för småbarnspedagogik](#)
- läroplanen för den grundläggande utbildningen (länk till bilaga)
- [Lahtis stads välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen](#)
- läroplanen för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- [plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen](#)
- [Finlandsvenska kulturstigen för Nätverket Vi10 \(BILAGA 1\)](#)
- [Språkstrategi inom Nätverket Vi10 \(BILAGA 2\)](#)

3. Läroplanens informering

Lahtis stads läroplan för [den svenskspråkiga förskoleundervisningen](#) går att läsa i elektronisk form på stadens nätsidor [samt skolans hemsidor](#). Information om den kommunspecifika läroplanen och förskoleundervisningsenhetens årsplan ges till vårdnadshavare under föräldrakvällar, under andra evenemang som ordnas för vårdnadshavare och familjer samt på webben.

4. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna förskoleundervisning. I tillståndet kan anordnaren av förskoleundervisning beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

I förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip bör verksamheten, fostran och undervisningen följa de allmänna mål som fastställts för förskoleundervisningen samt de gemensamma mål som fastställts för förverkligandet av lärområden. Förskoleundervisningen ska följa föreliggande läroplansgrunder för förskoleundervisningen utan att binda barnen vid något värde- eller fostringsfilosofiskt system som ligger bakom en speciell världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna förskoleundervisning och i statsrådets förordning.

5. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås. Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar. [Den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Lahtis ordnas i Svenska skolan. Svenska skolan i Lahtis fungerar som närskola \(förskola\) för de svenskspråkiga i Lahtis med omnejd.](#) Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, elev- och studerandevårdslagen samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Sådana är bland annat lagen om likabehandling, jämställdhetslagen, Europakonventionen om mänskliga rättigheter, och FN:s konvention om barnets rättigheter. Unicef har utsett Lahtis till Barnvänlig kommun för främjandet av barnens rättigheter och stärkande av barnens delaktighet.

I Lahtis är förskoleundervisningens undervisningsspråk finska eller svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen ges på något annat språk än de som fastställs i lagen om grundläggande utbildning, om det inte äventyrar barnens möjligheter att följa med undervisningen. Om detta bestäms närmare i kapitlet "Specifika frågor angående språk och kultur".

Enligt lagen om grundläggande utbildning är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogik förbättra barnens inlärningsförutsättningar. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet och undervisningen ska ges på tillräckligt lika villkor i hela landet. Målen för undervisning och fostran beskrivs närmare i statsrådets förordning.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår och ska ges under minst 700 timmar. För barn som omfattas av förlängd läroplikt beskrivs alternativen i delen Särskilt stöd. Förskoleundervisningen ska ordnas så att barn som deltar i förskoleundervisning har möjlighet att använda andra tjänster inom småbarnspedagogiken.

Förskoleundervisningen ska genomföras enligt en lokal läroplan som utarbetats utgående från grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Förskoleundervisningen ska på ett positivt sätt ta hänsyn till barnens olika språkliga, kulturella och religiösa bakgrund eller åskådning. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjas.

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoledag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria. Barnen ska varje förskoledag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker studiemiljö. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra. Trygghets- och säkerhetsfrågor beskrivs närmare i delen Verksamhetskultur som stöder växande och lärande samt Elevvård. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritets skydd samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt.

Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan. Kommunen eller en anordnare som beviljats tillstånd att ordna förskoleundervisning kan köpa förskoletjänsterna av en offentlig eller privat serviceproducent. Utbildningsanordnaren ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de lagar som gäller förskoleundervisning, tillståndet att ordna förskoleundervisning och enligt föreliggande läroplansgrunder.

6. Förskoleundervisningens uppdrag under lärtiden

Det är viktigt att småbarnspedagogik, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en helhet som framskrider på ett logiskt sätt med tanke på barnens växande och lärande. Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika etapperna under lärtiden samt de centrala mål, särdrag och metoder som anknyter till dem. För att barnens växande och lärande ska fortlöpa smidigt, ska övergångarna planeras och utvärderas gemensamt på det sätt som beskrivs i delarna Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna samt Stöd i växande och lärande. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärtid. Målet är att varje barns lärtid fortlöper smidigt från småbarnspedagogik till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på förskoleenheterna och på anordningsnivå.

Förskoleundervisningen har i enlighet med statsrådets förordning som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande. I förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Stödet för växande och lärande samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsövergripande samarbete.

Förskoleundervisningen är målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens växande och lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och mål för lärandet med barnet och barnets vårdnadshavare. Förskolepersonalen ska planera undervisningen och utveckla lärmiljöerna utgående från dessa behov och önskemål. Inom [den svenskspråkiga](#) förskoleundervisningen i Lahtis utarbetas en plan för lärandet [och språkutvecklingen](#) för varje barn i samarbete med barnet och vårdnadshavarna.

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Verksamheten och anordnandet av stöd för växande och lärande i förskoleundervisningen i Lahtis baserar sig på en god vardagspedagogik. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga inlärningsupplevelser och uppmuntrande respons. Under förskoletiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen lär sig nya kunskaper och färdigheter. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med saker som intresserar barnen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och att bli intresserade av nya saker. När vårdnadshavaren anmält sitt barn till förskolan, är utgångspunkten att barnet deltar i all verksamhet. Utbildningsanordnaren beslutar och informerar vårdnadshavaren om förfaringsätt gällande anhållan om befrielse på grund av barnets sjukdom eller annan orsak. Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att förskolebarnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

7. Värdegrunden

I Lahtis bygger förskoleundervisningen på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i gruppen. Barnen har rätt att lära sig och bilda sig en uppfattning om sig själva och världen utifrån sina egna perspektiv.

Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädja sig över sitt lärande. Barnets tidigare upplevelser och kunskaper utgör en del av barnets lärtig. Det är viktigt att respektera att barn är olika, att de betar sig och lär sig på olika sätt. Barnens uppfattningar och åsikter ska värdesättas och de ska få delta i utformandet av lärmiljöerna och enligt sina förutsättningar även i planeringen och utvärderingen av verksamheten. Barnen ska sporras till samarbete och gemenskap.

Varje barn har rätt till god undervisning. God förskoleundervisning kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. Barnen ska ges möjlighet att uttrycka sig och sina tankar, hantera känslor och konflikter samt pröva och lära sig nya saker. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att förstå värderingar, tillägna sig hälsosamma levnadsvanor samt utveckla sina emotionella färdigheter och sitt sinne för estetik.

Samarbete mellan förskolepersonalen och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Förskolepersonalen ska bemöta olika familjer och hemmens olika åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation och undervisning.

I förskoleundervisningen ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska. I Lahtis läggs man vikt på att verksamhetsmiljön i förskolan ska stödja jämlikhet och likabehandling. Det innebär bland annat jämlikhet i fråga om åsikter och jämställdhet mellan könen. Förskoleundervisningen ska främja barnens möjligheter att utveckla sina färdigheter och att göra val oberoende av könsbundna förväntningar. Strävan efter jämlikhet ska kompletteras av en övergripande princip om likabehandling. Undervisningen ska präglas av religiös pluralism samt vara partipolitiskt och konfessionellt obunden. Förskoleundervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan. Inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningsenheterna diskuteras gemensamma värderingar och de synliggörs i enhetens verksamhetskultur och i utvecklandet av den.

8. Synen på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan har utarbetats utgående från en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnas nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen i Lahtis beaktas barnens olika sätt att lära sig och tyngdpunkten ligger vid rörelse och aktivitet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små arbeten, skapa och uttrycka sina upplevelser. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens. Personalen inom förskoleundervisningen har en viktig roll i att väcka motivationen för lärande och möjliggöra positiva känsloupplevelser. Dessa stärker barnets positiva självbild och uppfattning om sin egen inläring. Förskoleundervisningen i Lahtis stöder barnens ständigt utvecklande kunskaper i att lära sig. Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I förskoleundervisningen lär sig barnet ta ansvar för egna aktioner och lär sig att kontrollera känslor och sitt beteende enligt situationen. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

9. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtigen genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika vetenskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på principen i statsrådets förordning om att se undervisningen som en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetssätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen. I Lahtis utvärderar och utvecklar personalen inom förskoleundervisningen förverkligandet av målen för mångsidig kompetens tillsammans med barn och vårdnadshavare.

Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande. Strukturering av information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig motion och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska spöras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Arbetet dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa

problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

I förskoleundervisningen i Lahtis samarbetar man med kultur-, idrotts- och miljötjänsterna. Barnen har möjlighet att bekanta sig med och delta i konst- och idrottsevenemang som är typiska för Lahtis. Lahtis läge uppe på Salpausselkä ås ger möjlighet till mångsidiga upplevelser i naturen. [Den kulturella årscykeln kompletteras med Nätverket Vi10: s finlandssvenska kulturstig.](#)

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntrar dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig motion som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen prövar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

Inom förskoleundervisningen i Lahtis framhäver man idrottens och motionens betydelse för välmåendet. Speciellt viktigt är att vistas ute och motionera dagligen. Barnen uppmuntras att röra sig mångsidigt och det erbjuds mångsidiga möjligheter att göra det. I Lahtis återfinns planen för hållbar utveckling i [planen för småbarnspedagogiken](#). Förverkligandet av den följs upp av en ansvarsperson för miljö.

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet.

Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Ett mångsidigt utnyttjande av multilitteracitetens olika delområden i förskoleundervisningens vardag ger alla barn en möjlighet till positiva kommunikationsrelationer, sociala relationer och delaktighet. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens.

Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Inom förskoleundervisningen i Lahtis ser man till att det finns tillräckliga och lika möjligheter för alla att använda informations- och kommunikationstekniska redskap och service.

Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens småningom framväxande förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskolepersonalen och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barnens förmåga att delta och påverka. [Eleverna i den svenskspråkiga förskoleundervisningen är medlemmar i Svenska skolans elevkår och har en representant i elevrådet.](#)

Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

10. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen.

Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringssätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringssätten. Anordnaren av förskoleundervisning och de personer som leder förskoleundervisningen bär ansvar för utvecklandet. Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetssätt, nya lösningar i lärmiljöerna och genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk. Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag. [Personalen inom den svenskspråkiga förskole- och grundskoleundervisningen](#) planerar och utvärderar verksamheten och verksamhetskulturen regelbundet. Varje år ordnas en gemensam planeringsdag för hela personalen.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet. För att barnens lärande ska fortlöpa smidigt är det nödvändigt att samarbeta med den övriga småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen samt sakkunniga inom stöd och elevvård.

Gemensam förskoleundervisning för alla

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla men ger varje barn möjlighet att agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. Verksamheten ska utvecklas i en riktning som stödjer inkludering och kulturell mångfald. Alla barn ska erbjudas lämpliga utmaningar i lärandet och få sådant stöd för växande och lärande som de behöver. [De svenskspråkiga förskoleeleverna i Lahtis ingår i Svenska skolans elevvård och tar del av samma trestegsstöd som skolans elever. Stödet finns beskrivet i skolans läsårsplan på Wilma \(7. Stöd för inläring och välmående\)](#). Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Verksamhetskulturen ska stödja utvecklingen av öppen kommunikation och kollaborativa arbetssätt. De språk och kulturer, religioner och åskådningar som finns representerade i barngruppen ska återspeglas i förskoleverksamheten. Verksamhetskulturen ska stödja barns förmåga att kommunicera och fungera i kamratgruppen. De ska handledas att ta hänsyn till andra och att respektera andras integritet. Det skapar förutsättningar för att komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle.

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen i förskolan ska främja allas lärande. Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Den kulturella årscykeln i förskolan kryddas med olika evenemang, utflykter och fester.

Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmanas att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljön ska återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer.

Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer. När det gäller trygga vardagsrutiner ska de säkerhetsprinciper och planer som beskrivs i kapitlet om elevvård följas.

11. Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses den atmosfär, de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringssätt som stödjer barnens växande, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen beaktas. Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapsskapande. Personalens attityd, gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö med positiv anda där man respekterar varandra. Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Lärmiljön finns alltid där var förskoleundervisningsgruppen befinner sig. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas. Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhetsbetonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

12. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av anordnaren av förskoleundervisning.

Samarbete inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringssätten under de olika etapperna av lärtigen. Genom att utarbeta och utveckla läroplanerna i samarbete mellan personalen i förskoleundervisningen, [småbarnspedagogiken](#) och den grundläggande utbildningen främjas kvaliteten inom småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Samarbetet och målinriktningen främjas av att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känner till dokumenten som styr verksamheten för de olika skedena.

Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras verksamhet och lärmiljöer också i praktiken. För att stödja barnens växande och lärande ska undervisnings- och stödmetoderna vara enhetliga.

Samarbetet stöds av möten mellan förskollärare från olika enheter, gemensamma planerings- och fortbildningsdagar för förskollärare och småbarnspedagoger och tillfällen då man får bekanta sig med varandras verksamhet. Samarbetet med småbarnspedagogiken [och den grundläggande utbildningen](#) beskrivs i årsplanen och det pedagogiska samarbetet stärks regelbundet under [personalmöten](#). [Personalen inom den svenskspråkiga förskoleundervisningen deltar dessutom i Nätverket Vi10:s planerings- och fortbildningsdagar då man får bekanta sig med liknande enheters verksamhet.](#)

[Rektorn på Svenska skolan](#) svarar för att samarbete mellan förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken förverkligas. Samarbetsformerna skrivs ned i skolans läsårsplan. Planen bör beskriva samarbetet mellan personalen inom förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken samt gruppernas gemensamma verksamhet. Dessutom beskrivs hur samarbetet realiseras i praktiken samt hur man främjar kunskapen om lärmiljöer, verksamhetsmallar och handledande dokument hos alla parter. Planering och förverkligande av samarbetet beskrivs i [årskalendern för samarbete inom förskoleundervisning och småbarnspedagogik i Lahtis](#).

Förskolepersonalen ska samarbeta med personalen inom social- och hälsovården för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Välmåendeplanen för barn och unga i Lahtis beskriver de centrala målen och åtgärderna för att främja välmående hos barn, unga och barnfamiljer. Var område har en regional välmåendegrupp. Arbetsgruppen behandlar frågor som berör välmående hos barn och unga i området, planerar utvecklingsprojekt och samarbetar med föräldrar och aktörer inom tredje sektorn. Stödet för barnens växande och lärande samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Den gemensamma elevvårdsgruppen träffas regelbundet och vid behov. [Skolans rektor](#) sammankallar gruppen.

Genom samarbete mellan förskolepersonalen och aktörer i närmiljön blir lärmiljöerna mångsidiga. Samverkan med andra öppnar barnets lärmiljöer mot samhället och världen utanför. Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående arbetsgemenskap och för undervisningens kvalitet. [De svenskspråkiga förskoleeleverna är en del av Svenska skolans verksamhet som årligen planeras av skolans personal. Skolans årsplan finns till påseende på Wilma.](#)

[Samarbetet mellan de vuxna i skolan](#) fungerar som en bra modell för barnen. Att stärka barnens samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika samarbetsformer och smågruppsarbete ska användas inom förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och stödjas till att verka som medlemmar i en grupp och att utveckla sin samarbetsförmåga. Barnens åsikter ska höras på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas.

Samarbete med vårdnadshavarna

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av förskolans personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt utarbetas skilt för varje barns lärande. För varje barn görs Barnets plan för lärandet [och språkutvecklingen](#) tillsammans med vårdnadshavare och barn. Planen för lärandet [och språkutvecklingen](#) kan också skrivas i nätmiljön. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns [skoldag](#). För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Förskolepersonalen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens växande och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt växande och lärande. Vårdnadshavarna ska få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för tillväxt och för att lära sig. Förfaringssätten vid övergångarna ska vara planmässiga. Det är viktigt att det i de lokala planerna för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning finns en enhetlig linje för förfaringssätt i samband med övergångarna. Förfaringssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska också beaktas.

Anordnaren av förskoleundervisning ska skapa sådana samarbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens växande och lärande. Information som är nödvändig för anordnande av stöd för lärande och elevvård överförs när barnet övergår från en enhet till en annan eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar. Vid övergångarna och i synnerhet vid beslut om att inleda förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen vid en avvikande tidpunkt ska man även utnyttja den sakkunskap som tidigare och framtida lärare har om barnets växande och lärande.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna,

verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. [Svenska skolan i Lahtis ordnar förskoleklubb en timme i veckan för 5-åringar vårterminen innan de börjar förskolan. Klubben leds av blivande klasslärare.](#) Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen. Ett utvärderingssamtal om barnets plan för lärande i förskoleundervisningen ordnas tillsammans med vårdnadshavare och barn innan information överförs till nybörjarundervisningen. Tillvägagångssätt vid överföring av information beskrivs i [årskalendern för samarbete inom förskoleundervisning och småbarnspedagogik i Lahtis.](#)

13.Mångsidiga arbetsätt

Handledd och spontan lek samt åskådliggörande arbetsätt som främjar barnens aktivitet och kreativitet utgör en väsentlig del av förskolans verksamhet. Inom förskoleundervisningen i Lahtis planeras och modifieras förskoleundervisningsgruppens verksamhet, lärmiljö samt användning av lokaler och redskap i enlighet med gruppens behov. Valet och användningen av arbetsätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens behov, förutsättningar och intressen. Barnens växande och lärande och utvecklingen av deras mångsidiga kompetens och sociala färdigheter ska stödjas genom användning av mångsidiga arbetsätt.

Arbetsätten i förskoleundervisningen är både verktyg och föremål för lärandet - färdigheter som utvecklas småningom och som barnen behöver under sin lärtid. Utövandet av arbetsätt framskrider logiskt och planerligt. Därför är det viktigt att läraren uppmuntrar barnen att pröva och använda olika arbetsätt i grupper, parvis och självständigt. Vid indelning av arbetsgrupper och par beaktas barnens förmåga och behov. Barnen ska få delta i planeringen av verksamheten och valet av arbetsätt och utföra olika slag av arbetsuppgifter. Det främjar barnens delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Man uppmuntrar barnen, litar på dem och noterar deras initiativ. Lärandet främjas av att barnen är med och funderar över arbetets målsättningar och att de vet vad som förväntas av dem. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans. Man strävar till att bygga god social växelverkan och diskussion inom gruppen samt använda utvärdering som stöder barnens självkänsla.

När barnen leker lär de sig och gestaltar världen samt övar social växelverkan. Därför är lek i olika former central i förskoleundervisningen. Man reserverar tid för lek och erbjuder mångsidiga möjligheter för den både inomhus och utomhus. Personalen inom förskoleundervisningsgruppen stöder barnens lek och växelverkan genom att planera lärmiljöer, dela in lekgrupper pedagogiskt samt genom att delta i och leda lek. Upplevelsebaserade och aktiverande arbetsätt ger barnen upplevelser och stärker deras motivation att lära sig. Målet är att barnen använder alla sina sinnen, rör på sig, utvecklar sitt minne och sin fantasi och njuter av att komma till insikt. Förutom de utrymmen man har till förfogande kan man även utnyttja den närliggande miljön och naturen till mångsidiga lekar. Som stöd för lärandet och för att stödja utvecklandet av kollaborativa arbetsätt används olika slags spel. Vid gemensamt arbete ska barnen uppmuntras att fråga, undra, utforska, dra slutsatser och lösa problem samt att arbeta målinriktat mot det gemensamma målet. Barnen ska också ges möjligheter att experimentera och arbeta självständigt.

Användningen av mångsidiga arbetsätt förutsätter att lärmiljöerna i tillräcklig omfattning innehåller material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande samt möjligheter att använda informations- och kommunikationsteknik. Vid val av material beaktar man principerna för hållbar utveckling. Fungerande lärmiljöer ger möjligheter till att differentiera barnens arbete. Upplevelser av att lyckas och uppmuntrande respons bidrar till att utveckla en positiv självkänsla hos barnen. Målet är att barnens vilja att försöka och att lära sig stärks och att de förlitar sig på sin förmåga att lära sig nya saker. Barnet ges även möjlighet till lugn och ro samt att vara för sig själv.

Arbetsätten i förskolan ska utvecklas tillsammans utgående från personalens självvärdering och responsen från barnen och vårdnadshavarna. I Lahtis utvärderas arbetsmetoderna årligen och verksamheten utvecklas varje år.

14.Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns välbefinnande, växande och lärande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evaluerings slutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga förskolepersonalen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Förskoleundervisningens uppdrag är att tillsammans med vårdnadshavarna skapa gynnsamma förutsättningar för barnet att utvecklas och lära sig. För att undervisningen ska vara målinriktad och stödja barnets utveckling förutsätts att läraren får information om barnens tidigare uppväxtmiljö, utveckling, lärande och intressen. Centrala informationskällor är barnens vårdnadshavare, tidigare personal inom småbarnspedagogik och barnen själva. Förskoleläraren ska använda informationen för att planera barnets individuella mål i samråd med vårdnadshavaren och barnet. I Lahtis används en plan för barnets lärande och [språkutveckling](#) i förskoleundervisningen som hjälp vid planeringen.

Läraren ska följa upp varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagens flyt, sociala relationer, barnets välmående samt förmågan att lära sig att lära. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och bedömningen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och den utvärdering som baserar sig på den anpassa undervisningen, lärmiljöerna och barnens eventuella stöd.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och om områden som de behöver utveckla. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn. Personalen inom förskoleundervisningen ansvarar för att skapa och upprätthålla diskussion med vårdnadshavarna.

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Barnens självvärdering handlar inte enbart om dokumentation utan om pedagogiskt stödda diskussioner och insikter i samband med dagliga aktiviteter. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats. Självvärdering kan utföras i vid utsträckning t.ex. som fortlöpande utvärdering av vardagen, projektutvärdering eller personlig individutvärdering. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärtid, utgör en del av förmågan att lära sig.

När barnet börjar i första klass är det viktigt att läraren har tillgång till nödvändiga uppgifter om varje barns arbete, växande och lärande i förskolan. Det förutsätter samarbete mellan förskolan, skolpersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Praxis för övergångarna är enhetliga för alla förskoleundervisningsenheter i Lahtis och de beskrivs i [Årskalendern för förskole- och nybörjarundervisningens samarbete](#). [De svenskspråkiga förskoleeleverna är redan under förskoleåret en del av Svenska skolan. Övergångarna från förskolan till årskurs 1 är därför mycket naturliga. Övergången till förskolan underlättas via förskoleklubben som ordnas för 5-åringar 1 tim/vårterminen innan de börjar förskolan. Personalen från Svenska dagiset och blivande klasslärare håller överföringsmöte senast under juni månad.](#)

Vid överföringen av information används dokument som beskriver barnets framsteg i förskolan och den eventuella planen för lärande eller IP som utarbetats i förskolan. Överföringen av information angående stöd för växande och inläring beskrivs utförligare i delen Stöd för barnets växande och inläring och elevvård. Anordnaren av förskoleundervisning bär ansvar för att utveckla fungerande praxis för övergångarna. Vid överföring av information ska gällande föreskrifter iakttagas.

Ett villkor för att kunna upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen är att undervisningspersonalen målmedvetet genomför självvärdering. Lärarna ska använda utvärderingsinformation och dokumentation om barnens växande och lärande för pedagogisk planering och för att utveckla förskoleundervisningen. Respons från barnen och vårdnadshavarna ska beaktas för att utveckla verksamheten. När läsåret avslutas kan barnen ges ett intyg över deltagande i förskoleundervisningen. Intyget ges på begäran av vårdnadshavaren. I intyget antecknas intygets namn, vem som ordnat förskoleundervisningen, skolans/daghemmets namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På betygen skall finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt. I förskoleundervisningen i Lahtis används ett intyg över deltagande i förskoleundervisningen som innehåller en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Beskrivningen kan modifieras enhetsspecifikt.

15. Gemensamma mål för undervisningen och lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel. De gemensamma målen baserar sig på mål inom olika kunskaps- och färdighetsområden som är väsentliga i förskolan och på målen för mångsidig kompetens. De gemensamma målen är mål som ska styra lärarens arbete.

Målet för undervisning som genomförs som lärområden är att stödja barnets växande och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. Leken och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet. I förskoleundervisningen i Lahtis planerar personalen för förskoleundervisningsgruppen årligen tillsammans med barnen hur barnens delaktighet förverkligas. Barnens egna idéer och initiativ har en positiv effekt på motivationen att lära sig. Likväl stöds lärandet av erfarenheter av ansvarstagande och lämpliga utmaningar.

Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnen nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Barnens olika behov av stöd ska beaktas i undervisningen och barnen ska ges tillräckligt stöd genast när behov uppstår.

De gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel är uppdelade i fem helheter. Varje helhet innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. När man skapar förskoleundervisningens lärområden ska målen och innehållet i helheterna kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

15.1 Mina många uttrycksformer

Barnens inlärningsförutsättningar, sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningen uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

I förskoleundervisningen ska barnen uppmuntras och stödjas i att använda olika uttrycksformer. Undervisningen ska planeras så att barnen får upplevelser av konst och erfarenheter av en kreativ process bestående av planering, genomförande och utvärdering. Verksamheten ska utgå från barnens förmågor, iakttagelser och upplevelser. Barnen ska uppmuntras att berätta om sina idéer, sitt arbete och om sina olika erfarenheter i anknytning till dem. Slutprodukterna granskas tillsammans och de

gemensamma produkterna ska synas i lärmiljöerna. När barnen uttrycker sig och när arbetet dokumenteras ska det finnas tillgång till många olika slags material, verktyg och redskap. Kulturutbudet och lärmiljöerna i den närmaste omgivningen ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen. I Lahtis har barnen möjlighet att se och uppleva en mångsidig natur- och stadsmiljö. Som särdrag för Lahtis stad kan nämnas till exempel Vesijärvi och de övriga vattendragen, Salpausselkä ås, radiomasterna, skidstadion, familjeparken i Laune, stadsmuseerna och Sibeliushuset. Lahtis stads historia kan ses i stadens arkitektur och i flera statyer. Inom förskoleundervisningen kan man samarbeta med många lokala aktörer, till exempel Lahtis stadsorkester, teatern, Barnkulturcentret, olika läroanstalter, biblioteken mm. [Den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Lahtis använder sig även av den finlandssvenska kulturstigen som utarbetats för Nätverket Vi10.](#)

Detaljerade mål

Den musikaliska verksamheten i förskolan ska vara mångsidig och multisensorisk. Målet är att stärka barnens musikintresse och förhållande till musiken. Barnen ska ges möjlighet att upptäcka sina egna musikaliska färdigheter med hjälp av sång, dans, rörelser och genom att spela och skapa egen musik. Barnen ska få lära sig sånger och bekanta sig med olika musikstilar och instrument. Man leker, experimenterar och improviserar med musik. Tillsammans med barnen iakttar man ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärger i det musikaliska utövandet. Undervisningen ska ge barnen erfarenheter av att tillsammans göra musik.

I förskoleundervisningen ska barnen öva sig att slöjda och att använda olika arbetsredskap. Barnens intresse för slöjd ska väckas. Barnen får prova på att använda både hårda och mjuka material och lära sig de tekniker och basfärdigheter som behövs i användningen. De ska uppmuntras att planera och skapa olika slöjdarbeten tillsammans med andra inom ramen för sin fantasi och sina färdigheter. Barnen ska också planera och tillverka ett mera omfattande slöjdarbete under lärarens handledning. Lokala hantverkstraditioner eller traditioner som anknyter till barnens bakgrund kan utnyttjas i arbetet.

Utvecklingen av barnens visuella tänkande och visuella uttryck ska stödjas i förskoleundervisningen genom att barnen får skapa, tolka och bedöma olika bilder. Undervisningsinnehållet planeras utgående från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Förmågan att skapa bilder tränas multisensoriskt, till exempel genom att måla, bygga och skapa mediepresentationer. Utöver de bilder barnen själva producerar ska man också tillsammans studera konstverk, mediebilder, formgivning av föremål och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska uppmuntras att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen. Bilder granskas med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar. Principerna för hållbar utveckling påverkar valet av material.

Barnen ska uppmuntras att uttrycka sig muntligt och kroppsligt med hjälp av lek och olika övningar. Målet är att barnen får erfarenheter av hur man kan leka och kommunicera på olika sätt med språket och kroppen. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt med hjälp av olika uttrycksformer. Ramsor, dikter och barnlitteratur utnyttjas i undervisningen. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av gemensamt planerade processer. Som uttrycksformer kan användas dramaverksamhet, ordkonst eller dans.

15.2 Språkets rika värld

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens språkliga färdigheter från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva. Språkexempel och positiv respons har stor betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjas i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga. [I den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Lahtis, med en helt finskspråkig omgivning, spelar språket en stor roll i verksamheten. All verksamhet bygger på språket och det är viktigt att verksamheten är språkmedveten och målinriktad. Målet är att barnen fortsätter sin lärtig inom den svenskspråkiga grundläggande undervisningen.](#)

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet i förskoleundervisningen är att främja barnens språkliga utveckling och kommunikationsfärdigheter samt stärka deras intresse för språk och kultur. Utvecklingen av barnens språkliga medvetenhet främjas av språklekar och -ramsor och genom att barnen får bekanta sig med talat och skrivet språk på ett mångsidigt sätt. Barnens begynnande läs- och skrivfärdighet ska stödjas med hjälp av motion, aktiverande övningar, rytmer och musik. Undervisningen och lärmiljöerna ska planeras så att de ger barnen goda möjligheter att iaktta, utforska och experimentera med talat och skrivet språk och att bredda sitt ordförråd. Utöver undervisningsspråket ska man i förskoleundervisningen också uppmärksamma andra språk. Det är viktigt att barn som har ett annat modersmål än undervisningsspråket får mycket stöd så att deras kunskaper i undervisningsspråket utvecklas och att de samtidigt upplever att de språk de talar hemma är viktiga och värdefulla. I förskoleundervisningen i Lahtis diskuteras tillsammans med vårdnadshavarna betydelsen av det egna modersmålet för barnets lärande och stärkandet av den egna kulturidentiteten.

Detaljerade mål

Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska/finska/samiska/teckenspråk ska stödjas på olika sätt i förskoleundervisningen.

Undervisningen ska ge barnen möjligheter att öva sig att lyssna och tala i olika situationer. De ska uppmuntras att berätta och diskutera, att leva sig in i, förstå och minnas det de hör. Tillsammans med läraren funderar barnen över ords betydelse och leker med ord. Gemensamma diskussioner utvecklar barnens förmåga att fråga, dra slutsatser och bedöma det de hör. Barnen ska inspireras att skapa berättelser och ges möjlighet att öva sig genom till exempel drama, egna berättelser och sagor, även digitala.

Barnen ska få lyssna till olika texter och diskutera dem tillsammans. Det hjälper dem att förstå betydelsen av att läsa. Lärarens exempel och olika övningar ger barnen erfarenheter av hur tal kan omvandlas till skrivet språk och skrivet språk till tal. Man undersöker tillsammans skrivet och talat språk. Barnen ska göras uppmärksamma på att talet kan indelas i mindre enheter, såsom ord, stavelser och ljud.

Utvecklingen av barnens begynnande läsfärdighet ska stödjas genom att de ges möjligheter att skriva på ett lekfullt sätt och att producera egna texter för hand och med hjälp av digitala verktyg. Barnen ska inspireras att tillsammans och på egen hand känna igen och producera bokstäver, ord och texter på olika sätt utgående från sin förmåga och sitt intresse i för dem relevanta sammanhang.

Barnlitteratur ska användas på ett mångsidigt sätt i undervisningen genom att utnyttja närbiblioteken. [Svenskspråkiga elever bör ha tillgång till digitala bibliotek där utbudet av svenskspråkig modern litteratur är större.](#) Barnen ska uppmuntras att undersöka och läsa olika slags texter enligt sin förmåga och att berätta eller på olika sätt uttrycka vad de hört eller läst.

Utvecklingen av barnens grov- och finmotorik och barnens förmåga att gestalta rum och riktningar ska stödjas med hjälp av olika lekar och övningar. Barnen ska lära sig ett ändamålsenligt penngrepp och att använda tangentbord och andra digitala verktyg för sitt skrivande.

I förskoleundervisningen ska man tillsammans iaktta olika språk för att stödja barnens språkliga färdigheter. I synnerhet granskas de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. På det viset stöds barnens språkmedvetenhet och utvecklingen av de egna språkliga och kulturella identiteterna. Samtidigt väcker man barnens intresse för både rikedom och det intressanta med olika språk och kulturer i omvärlden. I undervisningen kan till exempel sånger, lekar och tecken på olika språk användas.

15.3. Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras revir större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. I förskoleundervisningen i Lahtis ser man diversitet som en del av helheten för en social hållbar utveckling. Den innefattar jämlikhet mellan människor, tolerans och växelverkan. Med diversitet menas även jämlik samlevnad mellan olika grupper ur olika kulturer, religioner och livsåskådning.

Lärområdet ska behandlas ur ett historiskt och samhällligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Tillsammans med barnen bekantar man sig med för den lokala historien och kulturen, viktiga byggnader, platser och evenemang. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

[I den svenskspråkiga förskoleundervisningen är förskolebarnens gemenskap närmiljön medan Nätverket Vi10 är ett forum för dem att träffa andra svenskspråkiga i samma ålder.](#)

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet är att stärka barnens intresse för samhälllig verksamhet, i synnerhet i närmiljön, och att stärka barnens delaktighet i sin verksamhetsmiljö. Barnen ska göras uppmärksamma på nuet och ges möjligheter att leva sig in i händelser och situationer i det förflutna. Undervisningen ska stödja barnens förmåga till etiskt bemötande och tänkande samt utvecklingen av emotionella färdigheter. Under lärarens ledning ska barnen bekanta sig såväl med sin egen som med andra åskådningar och religioner som finns representerade i den egna barngruppen eller i närmiljön, och med seder och bruk som kännetecknar dem. Barnen ska uppmuntras att fråga och ges utrymme att fundera och undra. Lämpliga arbetssätt är diskussioner och metoder som ger barnen möjlighet att leva sig in i olika situationer.

Detaljerade mål

Tillsammans med barnen bekantar man sig med en person eller ett objekt i närmiljön ur ett historiskt perspektiv. Ämnet behandlas på ett åskådligt sätt genom att använda flera sinnen och olika uttrycksformer. Också andra historiska händelser, personer, kulturer och kulturarv som intresserar barnen kan tas upp i undervisningen. Som informationskällor kan man använda personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen samt vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv. Också olika festtraditioner, berättelser, traditionella lekar och sånger kan användas i undervisningen.

Barnens intresse för samhällsfrågor ska väckas med hjälp av diskussioner om aktuella frågor i närmiljön och samhället som intresserar barnen. Tillsammans med barnen bekantar man sig med medier och prövar att producera media på ett lekfullt sätt. Tillsammans med barnen diskuterar man och ifrågasätter sanningenligheten i medieutbudet. I undervisningen bekantar man sig med barnens rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Regler för förskolegruppen skapas och utvecklas tillsammans med barnen. Samtidigt lär man barnen att förstå att reglerna i samhället är avtal mellan människor. Närmiljön utnyttjas så att barnen har möjlighet att på riktigt delta och påverka.

Förskoleundervisningen ska innehålla gemensam etisk fostran. Den ska kopplas till barnens vardag och verkliga situationer som är förknippade med känslor och etiska val. Barnen ska få hjälp med att lära sig identifiera sina känslor, handla vänligt och ansvarsfullt och att lösa konfliktsituationer som uppstår mellan barnen på ett konstruktivt sätt. Tillsammans med barnen funderar man över vänskap och respekt för andra, glädje och rädsla, könsrelaterade antaganden och hur man skiljer mellan rätt och fel. Naturliga arbetssätt för etisk fostran är förutom gemensamma diskussioner till exempel rollekar, sagor och medieberättelser. Undervisningsmaterial och -program som utarbetats för att främja barns sociala och emotionella färdigheter utnyttjas i undervisningen.

Inom åskådningsfostran bekantar man sig tillsammans med de religioner och åskådningar som förekommer i barngruppen. Åskådningar som inte har någon religiös anknytning granskas vid sidan av övriga åskådningar. Åskådningsfostran kopplas ihop med vardagliga företeelser, fester och aktuella händelser som har religiös eller konfessionell innebörd. Målet är att hjälpa barnen att förstå och respektera både sina egna och andra barns och familjers olika konfessionella traditioner och sedvänjor samt uppfattningar som hänger ihop med dem. Barnen ska uppmuntras att fundera över olika livsfrågor i samverkan med andra. Samtidigt stärks deras förmåga att förstå ord och begrepp som anknyter till religioner och åskådningar. I undervisningen kan man dra nytta av exempelvis besök av gäster och evenemang i närmiljön.

15.4 Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. Skogarna och vattendragen i Lahtis närmiljö erbjuder utmärkta och mångsidiga lärmiljöer. När det gäller träning av barnens matematiska färdigheter och teknologi- och miljöfostran är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Personalen inom förskoleundervisningsgruppen svarar för att följa med händelser och fenomen i omgivningen och beakta dem i verksamheten. Att strukturera och beskriva sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med

undersökande lärande genom att iaktta och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Förskoleundervisningen ska stärka grunden för barnens matematiska tänkande och för matematiskt lärande. Barnen ska uppmuntras att upptäcka matematiken i vardagen och omgivningen. Undervisningen ska ge möjligheter att utveckla förståelse för begreppen tal, förändring och tid samt nivå och rymd och att utveckla mätkunskaper. Målet för undervisningen är att erbjuda barn som befinner sig i olika stadier av det matematiska tänkandet glädje över insikt och lärande. I förskoleundervisningen i Lahtis iakttar man barnens förmågor och olika sätt att lära sig vilka beaktas i planeringen av verksamheten. Begrepp och läroteman upprepas tillräckligt ofta.

Undervisningen ska omfatta iakttagelser i naturen. Utvecklingen av barnens känsla för miljön och deras förhållande till naturen stöds genom att barnen får röra sig i naturen och utforska den. Barnen ska också uppmuntras att iaktta hurudan teknik som finns i omgivningen och att testa egna lösningar.

Man bekantar sig med undersökande arbetssätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och att gemensamt söka svar på dem. Barnen ska lära sig att jämföra, klassificera och sortera information utgående från observationer eller mätningar. De ska uppmuntras att dra slutsatser och hitta lösningar på vardagliga problem och att testa olika lösningar. Förmågan att tänka stöds och barnen uppmuntras att beskriva sina tankar och slutsatser. I undervisningen ska barnen öva sig att dokumentera med olika verktyg och att presentera resultat på olika sätt.

Detaljerade mål

Barnen sporras att utveckla sina matematiska färdigheter med hjälp av aktiverande övningar, genom lek och med hjälp av olika sinnen i olika lärmiljöer. I undervisningen bekantar man sig tillsammans med matematiken och dess delområden på ett åskådligt sätt.

Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska observationer i olika vardagliga situationer med hjälp av att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna. Barnen ska få öva sig att presentera sina observationer med hjälp av bilder och olika redskap. Undervisningen planeras så att barnen har gott om möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Undervisningen ska även omfatta lekar och uppgifter som utvecklar minnet. Barnen ska också uppmuntras att dra slutsatser och söka lösningar på problemlösningssuppgifter som anknyter till omvärlden.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska mångsidigt stödjas genom lek och övningar. Barnen ska uppmuntras att observera antal i omgivningen och att enligt sin förmåga kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Antalen jämförs och förändringen av antal undersöks med hjälp av praktiska exempel. Undervisningen ska i synnerhet fästa vikt vid utvecklingen av barnens förmåga att se och räkna upp talföljder.

Barnens förmåga att uppfatta nivå och läge ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska till exempel med hjälp av rörelselekar uppmuntras att undersöka och testa två- och tredimensionalitet och lära sig plats- och jämförelsebegrepp, såsom framför, uppe och varannan. För att stärka barnens geometriska tänkande ges barnen möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Under lärarens ledning får barnen bekanta sig med former i omgivningen och öva sig att benämna dem.

I förskoleundervisningen ska barnen pröva på att mäta både med kroppen och med olika redskap. I undervisningen tränas tidsbegrepp såsom ibland, i går och i morse. Man funderar tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygnstider.

I undervisningen ska bland annat lekar, spel och berättelser samt informations- och kommunikationsteknik utnyttjas.

Miljöfostran i förskoleundervisningen ska ge barnen naturupplevelser och möjlighet att utforska och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen. Omgivningen iakttas med olika sinnen och med hjälp av audiovisuella hjälpmedel. Undervisningen kan också innehålla mindre experiment. Man diskuterar observationerna och övar sig att klassificera information från sina observationer. Samtidigt övar barnen sig att använda begrepp som anknyter till naturen, att dra slutsatser och funderar över orsakssammanhang. Barnens kunskap om naturen utnyttjas i undervisningen. Man övar tillsammans att skaffa information om sådant som intresserar barnen. Man bekantar sig med naturskydd i undervisningen för att lägga grund för en hållbar livsstil. Barnen ska lära sig att värna om sin miljö och trivseln i miljön. I förskoleundervisningen i Lahtis beaktas principerna för hållbar utveckling. Man fäster uppmärksamhet vid energi- och vattenförbrukning, engångsanvändning, sopsortering, återvinning och konsumtion. Man respekterar naturen, lärmiljön, redskapen samt barnens egna och andras alster.

Man ger tillsammans med barnen akt på tekniska lösningar i vardagen, deras egenskaper och hur de fungerar. I undervisningen framhålls att teknik är resultatet av människans kreativitet. Barnen får bekanta sig med teknik genom att hitta på, pyssla och själva bygga olika konstruktioner och lösningar med olika material. Barnen ska uppmuntras att beskriva sina lösningar. Man bekantar sig med lokal formgivning och teknologi. Utöver redskapen i lärmiljöerna kan man till exempel använda barnens egna leksaker i undervisningen och fundera över hur de fungerar.

15.5. Jag växer och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att småningom utveckla uppskattning för och färdigheter inom detta område. I förskoleundervisningen närmar man sig lärområdet ur motions-, kost-, konsument-, hälso- och säkerhetsperspektiv. Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och motion samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Barnen ska få mångsidiga erfarenheter av motion och börja förstå sambandet mellan motion, välbefinnande och hälsa. Undervisningen ska ge barnen möjligheter att utveckla sina motoriska och sociala färdigheter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla de perceptionsmotoriska färdigheterna som är viktiga med tanke på barnens allmänna inlärningsförutsättningar. Tillsammans med barnen bekantar man sig med hälsosam kost och funderar över dess betydelse. Barnen får lära sig måttlig konsumtion. Undervisningen ska ta upp hälsorelaterade faktorer och stödja barnens förmåga att sköta sin hälsa. Barnen ska få information om hur man rör sig tryggt i närmiljön och i lärmiljöerna i förskolan.

Detaljerade mål

Målet i förskoleundervisningen är att inspirera barnen att röra på sig på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Med hjälp av motion och lekar utvecklas barnens förmåga att fungera tillsammans med andra. Samtidigt stärks deras kroppskontroll och förmågan att uppfatta sin kropp och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och kraften. Utöver handled motion ska barnen också varje dag ges möjligheter att frivilligt röra på sig både inomhus och utomhus. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen sporras att motionera också på fritiden i olika lokaler och i olika förhållanden utomhus. I förskoleundervisningen i Lahtis utnyttjas möjligheterna som den mångsidiga naturen i Tavastland, de olika idrottsplatserna och olika samarbetsparter erbjuder.

Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen tränas mångsidigt och regelbundet i olika miljöer i förskoleundervisningen. Sådana färdigheter är balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Barnen får träna balans med hjälp av lekar där de övar att bromsa och finta eller genom att leka på en teknikbana. Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Förmågan att hantera redskap tränas genom att barnen får knuffa och dra och använda olika redskap och bollar på olika sätt. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

I förskoleundervisningen ska måltidssituationen utnyttjas som en hälsofrämjande lärmiljö som utvecklar barnens kunskaper om mat. Måltidssituationerna görs så trivsamma som möjligt och barnen får lära sig ett gott bordsskick. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även med någon annan matkultur genom att utnyttja hemmens sakkunskap.

Man ska tillsammans med barnen kritiskt undersöka reklam som riktas till barnen och fundera över betydelsen av måttlig konsumtion. Till exempel tolkningar av konsumtion och reklam som kommer till uttryck i barnens lekar och teckningar kan fungera som grund för konsumentfostran i förskolan.

Barnen får lära sig förstå betydelsen av att röra på sig, att vila och att ha goda människorelationer för välbefinnandet och hälsan. Tillsammans med barnen funderar man över hälsa och sjukdomar och orsakerna till dem samt över människans möjligheter att påverka sin fysiska hälsa och sitt psykiska välbefinnande. Man diskuterar goda människorelationer och vilken betydelse de har för det psykiska välbefinnandet. Barnen övar i vardagliga situationer såsom att umgås med kompisar, ta hänsyn till andra, identifiera och behärska känslor. Självbehärskning övas i olika situationer tillsammans med en vuxen. Tillsammans med barnen diskuterar man sömn och motion och funderar över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. I undervisningen ska man söka information om hygien och som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.

Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett tryggt liv, respektfullt bemötande och integritet. Man ger tillsammans akt på och funderar över de vanligaste fysiska och psykiska risksituationerna i vardagen och i lärmiljöerna i förskolan. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp vid behov och att handla tryggt i de vanligaste vardagliga situationerna. Barnen ska uppmuntras att be om hjälp av en vuxen i problemsituationer i förskolan och om de upplever mobbning samt att berätta om sina bekymmer. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett för åldern lämpligt sätt.

16. Specifika frågor angående språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska beaktas i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn.

Enligt lagen om grundläggande utbildningen är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Undervisningsspråket kan också vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att uppnå målen i läroplansgrunderna. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk. Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

[Förskoleundervisning på svenska i Lahtis anordnas av Svenska skolan i Lahtis. Förskoleundervisningen verkställs i enlighet med läroplanen för den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Lahtis stad.](#)

Annan språklig och kulturell bakgrund i förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen för samiska barn har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner. Man kan i undervisningen dra nytta av närmiljön och samarbeta med vårdnadshavarna och det samiska samfundet. Förskoleundervisningen kan ordnas på samiska eller som tvåspråkig språkbadsundervisning.

När förskoleundervisningen ges på något av de tre samiska språken, är dess särskilda mål att stärka förmågan att förstå och använda samiska. Målet är att öka barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska.

Det särskilda målet för förskoleundervisningen för romska barn är att stärka barnens identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur. Utöver det ska tvåspråkighet stödjas i samarbete med barnens familjer. Barnen ska i mån av möjlighet ges undervisning i romani. I undervisningen i romani ska barnen bekanta sig med det romska språket och den romska kulturen, deras ordförråd utvidgas och de ska uppmuntras att använda språket i olika kommunikationssituationer.

Förskoleundervisning för teckenspråkiga barn genomförs i första hand i en skild grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Målet för förskoleundervisningen för teckenspråkiga är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identitet genom att ge dem möjlighet att tillägna sig teckenspråk. Målet är också att stärka kunskaperna i det svenska eller finska teckenspråket och teckenförrådet samt att sporra barnen att använda teckenspråk och öka deras förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer.

I förskoleundervisningen ska barn med annat modersmål och flerspråkiga barn få stöd för sin språkutveckling och för utvecklingen av sin identitet och självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska/finska ska främjas inom de olika delområdena av språkkunskap utgående från barnens behov och förutsättningar, både genom ledd verksamhet och i förskolans vardag. I Lahtis kan man tillsammans med vårdnadshavaren till ett flerspråkigt barn göra upp en Plan för barnets. Separat undervisning i svenska/finska som andraspråk och undervisning i barnens eget/egna modersmål erbjuds i mån av möjlighet. Om kommunen ordnar förberedande undervisning, kan barn med invandrabakgrund delta i den. Om barnet kan följa förskoleundervisningen, kan det övergå till förskoleundervisning redan innan den förberedande undervisningen har avslutats. I Lahtis beskrivs undervisningsarrangemangen och undervisningen i finska som andra språk för ett flerspråkigt barn i det handledande dokumentet [Plan för anordnande av S2-undervisning i Lahtis småbarnsfostran](#).

Förskoleundervisning på två språk

Målet för förskoleundervisning på två språk är att utnyttja barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda en mångsidigare språkfostran än i normal förskoleundervisning. Undervisningen ska erbjuda inspirerande språkinläringssituationer som lägger grund för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö utvecklar barnens språkmedvetenhet. Barnens två- eller flerspråkiga språkidentitet ska stödjas och de ska ges möjlighet att använda och lära sig språken på ett aktiverande och lekfullt sätt. I förskoleundervisning som ordnas på ovannämnda sätt möts också olika kulturer som medvetet tas upp och diskuteras på ett naturligt sätt.

I mindre omfattande förskoleundervisning på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språket. I omfattande förskoleundervisning på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en tvåspråkig miljö och att förutom på undervisningsspråket också lära sig på ett annat språk.

Undervisning på två språk kan genomföras på många sätt. Gemensamt för alla sätt är att språken inte endast är föremål för undervisning och lärande, utan att de används i undervisningen av lärområdena och i förskolans vardag.

Omfattande förskoleundervisning på två språk

Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken i förskoleundervisningen

Språkbad på svenska kan ordnas i finskspråkig förskoleundervisning och språkbad på finska kan ordnas i svenskspråkig förskoleundervisning. Utöver det kan språkbad på samiska ordnas i såväl finsk- som svenskspråkig förskoleundervisning. Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken är ett program som börjar i förskoleundervisningen och fortsätter till den grundläggande utbildningens slut. Undervisningsspråket i förskolan och i skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Förskoleundervisningen ska huvudsakligen ske på språkbadsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Språkbadsläraren ska konsekvent använda enbart språkbadsspråket. Barnen ska spurras att använda språkbadsspråket mångsidigt, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med både undervisningsspråkets kultur och kulturen i det andra inhemska språket eller samisk kultur. Målet med språkbad i de inhemska språken är att ge barnen färdigheter att fortsätta studera på både undervisningsspråket och det andra inhemska språket eller samiska. Genom samarbete mellan förskolan och

den framtida språkbadsskolan säkerställs att skolan har tillräcklig information om i vilket stadium av språkutvecklingen de barn som börjar skolan befinner sig i.

Annan omfattande förskoleundervisning på två språk

I annan omfattande förskoleundervisning på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att olika språkgrupper får behövligt stöd för sitt lärande. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i undervisningen. Sådana barn hänvisas i allmänhet till förberedande undervisning, om sådan finns.

I förskoleundervisning på två språk ska verksamheten planeras så att undervisningen bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av lärarens språkbruk och barnens aktiviteter. Om möjligt använder var och en lärare endast ett av de båda språken aktivt. Barnen ska spöras att använda språken mångsidigt. Barnen får också bekanta sig med de kulturer som anknyter till undervisningsspråken. Målet är att de får färdigheter att fortsätta studera på båda språken. Det här ställer krav på lärmiljöerna och förutsätter samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen då barnen övergår till den grundläggande utbildningen. Omfattande tvåspråkig förskoleundervisning på engelska ordnas på de engelska klasserna i Lahtis. Man kan söka till förskoleundervisningen genom en valprocess. Undervisningsspråket är finska och målspråket är engelska. I förskoleundervisningen följer man läroplanen för förskoleundervisning i Lahtis. Målet i engelska språket är att lära sig lyssna och förstå lärarens och den egna gruppens tal samt att kunna använda engelska i olika situationer enligt egen individuell förmåga.

Mindre omfattande förskoleundervisning på två språk

Språkberikad förskoleundervisning

Med språkberikad förskoleundervisning avses här förskoleundervisning, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språkberikad förskoleundervisning ger naturliga möjligheter att lyfta fram flerspråkighet och kulturell mångfald i förskolans vardag och verksamhetskultur. Målet är att barnen är både språkinlärare och språkanvändare. Målet kan vara att övergå till språkberikad, eller annan grundläggande utbildning på två språk.

17. Stöd för barnets växande och lärande

Barn som deltar i förskoleundervisning omfattas av stöd för växande och lärande enligt lagen om grundläggande utbildning. Enligt lagen har barnen rätt att få tillräckligt stöd genast när behov uppstår. Det finns tre nivåer av stöd för växande och lärande: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Stödformerna kan användas på alla nivåer av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och förändras enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs. Det är viktigt att behovet av stöd identifieras och att stöd för växande och lärande ges på ett tidigt stadium för att förhindra att problemen växer och blir mera komplicerade.

Stödet för växande och lärande ska ordnas utgående från såväl det enskilda barnets som barngruppens styrkor respektive inlärnings- och utvecklingsbehov. Personalen i förskoleundervisningen ser till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. Det stödjer barnens positiva uppfattning om sig själva. Mångsidig respons och information om lärandet ska metodiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset blir barnen medvetna om hur lärandet framskrider.

Stödet för växande och lärande innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna samt lösningar som möter barnens individuella behov. Särskild vikt ska läggas vid att lärandet kan förflyta så obehindrat som möjligt och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Yrkesövergripande samarbete mellan lärarna, speciallärare, övrig förskolepersonal och andra sakkunniga har stor betydelse för att behovet av stöd ska upptäckas och när stödet planeras och genomförs. Vilka sakkunniga som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Principen är att behovet av stöd ska bedömas och beslut om stöd enligt lagen om grundläggande utbildning, t.ex. förlängd läroplikt och särskilt stöd i förskoleundervisning, fattas så fort som möjligt efter att förskoleundervisningen inletts. Ofta har barnets behov av stöd observerats redan innan förskoleundervisningen inletts. Samarbete mellan förskoleundervisningen, barnets tidigare småbarnspedagogik, rådgivningen och vårdnadshavarna bidrar till kontinuitet i barnets välbefinnande och lärande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskolan ska utnyttjas i

förskoleundervisningen. [Barnen i den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Lahtis har rättighet till stöd på sitt undervisningsspråk](#). I förskoleundervisningen i Lahtis betonas barnets stöd tidigt på allmän och intensifierad nivå. Inom förskoleundervisningen baserar sig anordnandet av stöd för växande och lärande på god vardagspedagogik. Stöd vid rätt tidpunkt samt rätt nivå och form av stöd är avgörande för att trygga växandet och lärandet. Detta innebär att man planerligt arbetar förebyggande och ingriper tidigt. Den gemensamma elevvården och fungerande praxis vid övergångarna stöder förebyggande arbete och tidigt ingripande under lärtigens olika skeden. Elevvårdens praxis beskrivs närmare i sitt eget avsnitt. Lyckat anordnande av stöd för växande och lärande kräver gott ledarskap, fungerande struktur i både arbetsgemenskapen och det yrkesövergripande samarbetet samt en arbetsinsats av specialarbetare. I förskoleundervisningsenhetens årsplan beskrivs det praktiska anordnandet av de olika stödnivåerna, samarbete, ansvars- och arbetsfördelning mellan olika aktörer samt samarbete med barn och vårdnadshavare.

När behovet av stöd bedöms granskas först de befintliga arbetssätten, undervisningsarrangemangen samt lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. I förskoleundervisningsgruppen diskuteras i början av verksamhetsåret gruppens uppbyggnad, praxis och pedagogiska arbetssätt. Samtidigt görs en pedagogisk plan för gruppen. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för barnet. Målet är att iakttagelser, förskoleundervisningens vardag och utvärdering utgör en planlagd helhet, vilken beaktar förskoleelevernas olika behov. I början av verksamhetsperioden diskuteras i skolan iakttagelser och utvärderingar för att lösa behoven för anordnandet av stöd för växande och lärande. Vårdnadshavarnas iakttagelser om barnets växande, utveckling och lärande är viktiga. Lärarna i förskoleundervisningen använder informationen från iakttagelserna och utvärderingarna i sin pedagogiska planering och undervisning. Vid behov utnyttjas till exempel personal från elevvården i planeringen av stöd för växande och lärande.

Barnet ska i första hand ges stöd i den egna förskolegruppen genom olika flexibla arrangemang, om inte barnets bästa nödvändigtvis förutsätter att barnet flyttas till en annan grupp eller enhet. I alla förskoleundervisningsenheter i Lahtis ger man allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Förskoleundervisningsplatsen bestäms i huvudsak enligt principen för närskola. [Den svenska skolan i Lahtis fungerar som närskola för elever i Lahtis med omnejd](#). Förskoleundervisning kan även ordnas i en integrerad specialgrupp och i specialgrupp. Om barnet utöver förskoleundervisning också utnyttjar andra tjänster inom småbarnspedagogiken, ska förskolepersonalen och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets växande och lärande. [I den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Lahtis svarar skolans rektor](#) för anordnandet och planerligt utvärdering och utveckling av stöd för växande och lärande. I Lahtis utvecklas förskoleundervisningen enligt inkluderingsprinciperna.

Det är viktigt att information om barnets behov av stöd och det stöd barnet fått i förskolan också överförs till den grundläggande utbildningen. Undervisningsanordnarna ska skapa och utveckla smidiga informationsrutiner. I Lahtis följer man en gemensam plan för samarbete i övergången mellan förskole- och nybörjarundervisning. Barnets plan för lärande i förskoleundervisningen, som är utarbetad och utvärderad tillsammans med vårdnadshavaren, flyttas från förskoleundervisningsgruppen till skolan och ger således en bättre förutsättning för läraren i nybörjarundervisningen att lära känna barnet. Planen för lärandet är också grunden för samarbetet mellan den blivande läraren och vårdnadshavarna. Ifall man gjort upp en plan för intensifierat stöd eller en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) för barnet, flyttas även den från förskoleundervisningsgruppen till den blivande skolan. Överföringen av information är speciellt viktig hos de barn som är i behov av intensifierat eller särskilt stöd. I dessa fall sammankallas vårdnadshavare samt en representant för förskoleundervisningen och den [grundläggande undervisningen](#) till ett gemensamt möte angående överföring av information.

Samarbete med vårdnadshavaren i samband med stöd

I förskoleundervisningen i Lahtis ska undervisningen och fostran ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje barn får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Vårdnadshavarna har möjlighet att delta i att sätta mål för förskoleundervisningen samt planera och utvärdera den tillsammans med lärarna och barnen. När ett barn har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Förskolepersonalen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Alla vårdnadshavare blir informerade om möjligheten att få stöd och om de centrala principerna för stöd. Barnen ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt och för dem lämpligt sätt.

Förskolepersonalen kontaktar vårdnadshavaren genast om det framgår att ett barn har problem i utvecklingen eller lärandet eller barnets välbefinnande är i fara. Vårdnadshavaren ska ges tillräcklig information om till exempel hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Vårdnadshavaren ska uppmuntras att för sin del stödja sitt barn i att nå sina mål. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Det är bra att föräldrarna vet att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för växande och lärande och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se Elevvård).

Samarbete, ansvar och arbetsfördelning inom administrationen som svarar för förskoleundervisning samt övrig förvaltning

Undervisningsanordnaren utvecklar hela stadens verksamhet för stöd för växande, lärande och skolgång inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. I utvecklingen av förskoleundervisningen beaktar man yrkesövergripande samarbete med övrig förvaltning. Elevvårdens styrgrupp, utsedd av undervisningsanordnaren, behandlar vid sidan om elevvårdsarbete på kommunal nivå även yrkesövergripande samarbete inom stöd för växande och lärande. I gruppen finns representanter från barnskyddet, barnrådgivningen, specialhälsovården, hälsorådgivningen, ungdomstjänsten, aktörer från skolor och förskoleundervisningen samt vid behov även vårdnadshavare och elever. I staden utarbetas med fyra års mellanrum en välmåendeplan för barn och unga i yrkesövergripande samarbete med Social- och hälsovårdsverket och Utbildningssektorn. Planens målsättning är att förbättra barns och ungas välmående. För utarbetandet av planen och uppföljandet av utsatta mål och välmående utnämns en arbetsgrupp med medlemmar ur olika förvaltningar. Som en del av uppföljandet av välmående följer man också upp behovet av stöd för växande och lärande. Välmåendeplanen för barn och unga styr det regionala välmåendearbetet och det yrkesövergripande samarbetet i staden. [En svenskspråkig elev och dess vårdnadshavare har vid behov rätt till svenskspråkig elevvård.](#)

18. Allmänt stöd

I Lahtis läggs förskoleundervisning av hög kvalitet grund för barnets växande, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas till exempel genom olika slags arbetssätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning och samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Det första sättet att möta ett barns behov av stöd är allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka stödåtgärder sätts in för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet. I förskoleundervisningen i Lahtis stöder ständiga iakttagelser och vid behov utvärderingar i förskolegrupperna det att man upptäcker stödbehov i ett tidigt skede. Med hjälp av mångsidiga åtgärder inom allmänt stöd förebygger man barnets behov av intensifierat stöd. Det allmänna stöd som ges till barnet dokumenteras. Dokumenteringen stöder och handleder förskolelärarens arbete och det utnyttjas också vid behov när man utvärderar behovet av intensifierat stöd.

Att utvärdera behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all fostran och undervisning. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan förskolelärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med vårdnadshavaren och barnet. Inom det allmänna stödet möts barnets behov av stöd till exempel med hjälp av material och redskap som lämpar sig för barnets individuella behov samt undervisningsprogram som är avsedda för förskoleundervisningen och specialundervisning på deltid. I förskoleundervisningen i Lahtis utarbetas för varje barn en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren. I planen för ett flerspråkigt barn kan Planen för barnets tvåspråkighet inkluderas.

19. Intensifierat stöd

I förskoleundervisningen i Lahtis ska ett barn som behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt utgående från en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för barnets lärande. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte är tillräckligt och så länge barnet behöver det. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet är mera omfattande och mera långsiktigt än det allmänna stödet. Barnet behöver ofta även flera former av stöd. Inom det intensifierade stödet kan alla former av stöd inom förskoleundervisningen användas, med undantag av den specialundervisning som ges på basis av ett beslut om särskilt stöd. I förskoleundervisningen i Lahtis ges intensifierat stöd i samband med övrig förskoleundervisning med hjälp av flexibla arrangemang.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och förskolans övriga personal. Läraren ska ge barnet och vårdnadshavaren respons om barnets framsteg samt lyssna och ta hänsyn till deras åsikter. Under den tid barnet får intensifierat stöd ska läraren i samråd med vårdnadshavaren regelbundet följa upp barnets lärande och välbefinnande. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att barnet inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för barnets lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

Intensifierat stöd ges i regel ända tills förskoleundervisningen avslutas och vid behov fortsätter det när barnet flyttas till den grundläggande utbildningen. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det under förskoletiden sällan nödvändigt att fatta ett beslut om särskilt stöd för ett barn som får intensifierat stöd.

Pedagogisk bedömning

Inledningen av intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I förskoleundervisningen i Lahtis baserar sig utarbetandet av en pedagogisk bedömning på en ändamålsenlig dokumentering av stöd som tilldelats barnet under allmänt stöd.

I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs:

- barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
- det allmänna stöd som barnet har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkat
- barnets intressen, barnets styrkor, inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till utveckling och lärande
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder barnet kan stödjas
- en bedömning av barnets behov av intensifierat stöd.

Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt. Läraren eller flera lärare tillsammans gör den skriftliga pedagogiska bedömningen. Förskoleläraren svarar för att göra bedömningen. Barnet och vårdnadshavaren deltar genom att föra fram sina egna synpunkter. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

Inledandet och ordnandet av intensifierat stöd och vid behov återgången till allmänt stöd ska behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården. Det yrkesövergripande samarbetet planeras och schemaläggs i förväg.

Behandlingen förutsätter inte vårdnadshavarens tillstånd. Behandlingens datum, deltagare, det fattade beslutet och de fastslagna åtgärderna nedtecknas i den pedagogiska bedömningen.

Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som barnet får inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för barnets lärande inom intensifierat stöd. Planen för barnets lärande baserar sig på en godkänd läroplan och beskriver målen för barnets växande och lärande och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som barnet behöver. Målet är att ge barnet förutsättningar att nå sina mål under förskoleåret. Den plan för barnets lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid utarbetandet anlitas speciallärare, vid behov också andra sakkunniga, till exempel psykologer och terapeuter som rehabiliterar barnet. I förskoleundervisningen i Lahtis är det förskolelärarna som svarar för utarbetandet av planen för barnets lärande. [Vid behov anlitas svenskspråkiga experter](#). Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för barnets lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Förverkligandet av planen för barnets lärande uppföljs och utvärderas minst en gång under verksamhetsperioden. Om det sker förändringar i barnets situation, ska planen alltid justeras så att den motsvarar behovet av stöd.

Planen för barnets lärande som utarbetas inom det intensifierade stödet ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

- barnets uppfattning om sina mål och intressen
- barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- barnets mål i anslutning till lärande, arbets- och kommunikationsfärdigheter

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera
- specialundervisning på deltid som ges till barnet
- mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster enligt lagen om grundläggande utbildning som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, stöd som vårdnadshavaren erbjuder
- barnets eventuella deltagande i annan småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för barnets lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- granskning av planen för barnets lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen

Planen för barnets lärande ska inte beskriva barnets personliga egenskaper.

20. Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges barn som annars inte i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Barnets förutsättningar har kunnat försämrats på grund av exempelvis ett handikapp eller en allvarlig sjukdom. Syftet med det särskilda stödet är att ge barnet ett övergripande och systematiskt stöd för växande och lärande och att främja barnets inlärningsförutsättningar. Också ett barn som får särskilt stöd ska få uppleva glädje över att lyckas och lära sig. Detta stärker barnets självkänsla och motivation att lära sig.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som barnet behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning. Specialundervisningen och det övriga stöd som barnet får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. I förskoleundervisningen i Lahtis får barnet särskilt stöd i första hand i barnets egen förskolegrupp. Dessutom ser man till att det finns tillgång till specialpedagogisk kompetens när ett barn ges särskilt stöd. [Vid behov anlitas svenskspråkig specialpedagog.](#)

Ett barn som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) som utarbetas för barnet. Syftet med de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen är i första hand att säkerställa barnets lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller material och redskap.

Utöver de pedagogiska lösningar i specialundervisningen som stödjer lärandet, har ett barn som får särskilt stöd också rätt till annat stöd i förskoleundervisningen. Sådant stöd är exempelvis individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning göra en pedagogisk utredning om barnet. [I den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Lahtis svarar rektorn](#) för att lärarna som ansvarar för barnets förskoleundervisning utarbetar en pedagogisk utredning, som innehåller en utredning om barnets framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för barnets förskoleundervisning samt en utredning om det intensifierade stöd som barnet fått, och om barnets helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör anordnaren av förskoleundervisning en bedömning av barnets behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning.

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs:

- hur barnets lärande framskrider
- barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
- det intensifierade stöd som barnet har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkat
- barnets styrkor och intressen, barnets inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till utveckling och lärande
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder barnet kan stödjas
- en bedömning av behovet av särskilt stöd.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från barnets eventuella tidigare pedagogiska bedömning och plan för barnets lärande. Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt. Den pedagogiska utredningen behandlas i samarbete med yrkesmänniskor från elevvården. Utvärderingen som görs på basen av utredningen och förslaget om barnets behov av särskilt stöd antecknas i den pedagogiska utredningen.

För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs utöver en pedagogisk utredning eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste anordnaren av förskoleundervisning fatta ett skriftligt beslut. Innan beslutet om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning höra barnet och vårdnadshavaren. [I den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Lahtis svarar rektorn](#) och förskoleläraren för att vårdnadshavaren hörs. Beslutet ska fattas i enlighet med förvaltningslagen och beslutet om särskilt stöd görs av servicechefen. Beslutet om särskilt stöd ska beskriva barnets huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster, andra tjänster som barnet behöver samt vid behov undantagsarrangemang i förskoleundervisningen. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär. Ett beslut ska alltid motiveras. Motiveringarna till beslutet ingår i allmänhet i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av

handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt. Vanligtvis fattas ett beslut om särskilt stöd tidigast när förskoleundervisningen inleds. Endast för barn som omfattas av förlängd läroplikt måste beslutet fattas när barnet är fem år. Ifall ett beslut om särskilt stöd fattas under förskoletiden utan att barnet fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av barnets situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska behovet av särskilt stöd alltid granskas då barnets behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet om särskilt stöd. Att granska behovet under förskoletiden innebär i allmänhet att ändra på en viss sak i beslutet om särskilt stöd. Det kan till exempel gälla förändring av undervisningsplats, biträdestjänster eller särskilda hjälpmedel. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om barnet. Om barnet inte längre behöver särskilt stöd, ska ett beslut fattas om att stödet avslutas. Beslutet om att stödet avslutas görs på basen av en ny pedagogisk utredning på samma sätt som beslutet om att påbörja särskilt stöd.

Barnet övergår därefter till intensifierat stöd. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det ovanligt att det särskilda stödet avslutas under barnets förskoletid. Ifall barnet har förlängd läroplikt, granskas behovet av den i samband med granskningen av beslutet om särskilt stöd. Noggrannare beskrivning finns i avsnittet om förlängd läroplikt.

Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas för barnet. Planen ska beskriva hur barnet ges undervisning och annat stöd i enlighet med beslutet om särskilt stöd. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för barnets förskoleundervisning och lärande, undervisningens innehåll, de pedagogiska metoderna och hurdan stöd barnet behöver.

IP utarbetas alltid i samband med särskilt stöd och bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning. IP ska utarbetas utgående från barnets eventuella tidigare plan för lärande. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, till exempel en plan för barnets lärande inom intensifierat stöd, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. I förskoleundervisningen i Lahtis utarbetar barnets lärare planen tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga, till exempel psykologer och terapeuter som rehabiliterar barnet.

Den individuella plan för hur undervisningen ska ordnas som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

- barnets uppfattning om sina mål och intressen
- barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- mål som anknyter till barnets lärande, arbetsfärdigheter och utveckling, såsom kunskapsmässiga, sociala, motoriska, språkliga och emotionella mål

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera
- specialundervisning som barnet erbjuds
- mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster i enlighet med beslutet om särskilt stöd, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd
- barnets eventuella deltagande i annan småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten
- en beskrivning av hur barnets transport till och från förskolan ordnas och vem som ansvarar för den samt av den handledda verksamheten och övervakningen som ordnas när barnet väntar på transport

Uppföljning och utvärdering av stödet

- bedömning av barnets välbefinnande och lärande som helhet i samråd med barnet och vårdnadshavaren
- uppföljning av hur målen i IP nås, utvärdering av vilken effekt åtgärderna haft samt tidpunkter för utvärderingen
- granskning av IP samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen

Den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas ska inte beskriva barnets personliga egenskaper. IP kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specifika tillstånd att överlåta information.

I förskoleundervisningen i Lahtis utarbetas IP på hösten och utvärderas tillsammans med vårdnadshavare och barn på våren, vid behov oftare. Vid utarbetandet och utvärderingen beaktas barnets utvecklingsnivå. I samband med utarbetandet av IP kommer man överens om uppföljandet av mål och stödformer samt schema för granskning av planen.

IP ska vid behov ses över så att den motsvarar barnets behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska alltid ses över då barnets behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, utarbetas en plan för barnets lärande och barnet övergår till intensifierat stöd.

Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av handikapp eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för barnet som omfattas av förlängd läroplikt började. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Gravt handikappade barn omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt. Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. I Lahtis fattas beslutet om förlängd läroplikt av regionchefen på basen av ett psykologiskt eller medicinskt expertutlåtande. Innan det hörs vårdnadshavaren av lärarna som undervisar barnet och rektorn. Här menas ett samtal med vårdnadshavaren, där vårdnadshavaren får information om förlängd läroplikt, olika alternativ och följer beroende på val samt undervisningsarrangemang. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. I Lahtis fattas beslutet om särskilt stöd av servicechefen.

En individuell plan för hur undervisningen ordnas utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds i samarbete med barnet, vårdnadshavaren och lärarna som undervisar barnet. Vid behov kan även andra experter anlitas. Förskoleläraren svarar för utarbetandet. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och

med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna hänvisas till stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. [Rektorn](#) och lärarna som undervisar barnet svarar för att detta sker. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet. Planeringen sker i samarbete med vårdnadshavare, barn och lärarna som undervisar barnet och vid behov med andra experter.

Förskoleundervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på tre olika sätt:

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.

Elevens behov av förlängd läroplikt utvärderas i samband med granskningen av beslutet om särskilt stöd på basen av en pedagogisk utredning. Sådana granskningstillfällen är åtminstone när barnet flyttar från förskolan till första klass, i slutet av andra klass och på våren under sjätte klass innan flytten till årskurs sju. Om det konstateras att eleven inte längre behöver förlängd läroplikt görs ett beslut om avslutande av förlängd läroplikt och eleven tillhör allmän läroplikt. Vid behov kan eleven få särskilt stöd. De svårast handikappade barnens undervisningsarrangemang diskuteras individuellt tillsammans med vårdnadshavare och undervisning som anordnas enligt verksamhetsområde.

21. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

Specialundervisning på deltid

I förskoleundervisningen i Lahtis har ett barn som har svårigheter i sitt lärande eller sin skolgång rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan om den övriga förskoleundervisningen. Specialundervisning på deltid ges barn som till exempel har språkliga, matematiska eller motoriska svårigheter eller svårigheter med självkontroll, uppmärksamhet eller sociala färdigheter. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka barnets inlärningsförutsättningar och förebygga svårigheter i utvecklingen och lärandet. Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. [I den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Lahtis delar en speciallärare eller en ambulerande speciallärare med sig av specialpedagogiskt kunnande och lösningsorienterade synvinklar till övrig personal som en del av samarbetet.](#) Det här innefattar bland annat differentieringsmetoder, olika motivationsmetoder, exekutiva funktioner, strukturerad undervisning, användning av hjälpmedel osv. [Rektorn](#) svarar för att alla vårdnadshavare informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs i förskolan. Förskolepersonalen ska tillsammans och i samråd med barnet och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av undervisningen i fråga. Målen för och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i barnets övriga undervisning och de antecknas i planen för lärande inom intensifierat stöd och/eller IP. Hur målen uppnås följs och utvärderas under verksamhetsåret i samarbete med vårdnadshavare och barn.

Tjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att kunna delta i undervisningen

Ett barn har på alla nivåer av stöd rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i undervisningen. Syftet är att garantera barnet grundläggande förutsättningar för växande och lärande samt tillgängliga lärmiljöer med möjlighet till socialt samspel. [Rektorn](#) svarar för planeringen av bruket av biträdestjänster. Förskoleundervisningsenhetens årsplan innehåller en beskrivning av användningen av tolknings- och biträdestjänster och samarbetsformer mellan personalen.

Ett barn ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Barnet kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stödjer eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem. För barn som använder teckenspråk kan man vid behov använda en teckenspråkstolk eller ett biträde som behärskar teckenspråk som stöd för barnets kommunikation. För barn med olika grader av hörselnedsättning kan också andra tolkningsmetoder än teckenspråkstolkning komma i fråga. För barn med specifika språkliga svårigheter används en tolk för talhandikappade eller ett biträde som behärskar metoder som stödjer och ersätter tal. Även läraren kan stödja barnets kommunikation med hjälp av tecken eller andra symboler.

Det stöd som biträdet ger ska hjälpa barnet att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Bitrådets stöd kan riktas till ett enskilt barn eller till hela förskolegruppen. Lärares uppgift är att planera, undervisa, stödja och utvärdera barnets och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja barnet i dagliga situationer och hjälpa barnet att utföra uppgifter enligt lärarens eller andra sakkunnigas anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vid behov med den övriga förskolepersonalen.

Ett barn kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Barnet kan också ha specifika behov för lärandet. I sådana fall kan man till exempel använda olika datatekniska tillämpningar, talböcker, konkretiseringsmaterial i matematik eller hjälpmedel som stödjer koncentrationen. De som arbetar med barnet ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen och genom samarbete med andra sakkunniga handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas.

De som arbetar med barnet ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen. Stödet för barnet kan förutsätta specialkompetens som personalen vid den egna förskoleenheten saknar. I sådana fall utnyttjas till exempel inlärnings- och handledningscenter som erbjuder tjänster för barnen och utbildning och konsultation för personalen.

Anordnaren av förskoleundervisning beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Barnets lärare och elevvårdspersonalen bedömer tillsammans behovet och omfattningen av de tjänster och hjälpmedel som barnet behöver. Även den information som fås av barnet och vårdnadshavarna och eventuella utlåtanden av utomstående experter utnyttjas. Behovet av tjänster och hjälpmedel för barn som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om barnet får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För ett barn som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om de tjänster och särskilda hjälpmedel som barnet behöver. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i en plan för barnets lärande eller en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas.

22. Elevvård

I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används begreppen elevvård, barn och förskola eller förskoleenhet i stället för de i lagen om elev- och studerandevård använda begreppen elevhälsa, studerande och läroanstalt. För utbildningsanordnare används begreppet anordnare av förskoleundervisning.

I takt med att barnens uppväxtmiljö och verksamhetsmiljön i förskolan förändras, har elevvården blivit en allt viktigare del av förskolans kärnverksamhet. Elevvården hänger nära samman med förskoleundervisningens uppdrag att skapa gynnsamma förutsättningar för barnets växande, utveckling och lärande. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa.

Barnet har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen. Elevvården i förskoleundervisningen gäller också barn som omfattas av förlängd läroplikt. Elevvård innebär att främja och upprätthålla barnets lärande, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i förskolan. Elevvården ska i första hand bestå av förebyggande, gemensam elevvård som stödjer hela förskolan. Utöver det har barnen också rätt till individuell elevvård. Yrkesövergripande samarbete är centralt inom elevvården. Elevvårdsarbetet ska grunda sig på konfidentialitet och respekt för barnet och vårdnadshavaren samt på att man stödjer deras delaktighet.

Elevvården i förskoleundervisningen och planerna som anknyter till den regleras i lagen om elev- och studerandevård.

Yrkesövergripande samarbete inom elevvården

Anordnaren av förskoleundervisning ska tillsätta en styrgrupp för elevvården och elevvårdsgrupper för de olika enheterna. Ärenden som gäller ett enskilt barn ska behandlas i en expertgrupp som tillsätts från fall till fall. Alla tre grupper ska ha sina egna uppgifter och en sammansättning som bestäms utgående från uppgifterna. Alla elevvårdsgrupper ska vara yrkesövergripande, vilket innebär att gruppen utöver undervisningspersonal också ska ha medlemmar som företrädere hälsovårds- samt psykolog- och kuratorstjänster riktade till åldersgruppen i enlighet med vad ärendet som behandlas förutsätter.

Elevvården ska ordnas genom yrkesövergripande samarbete mellan undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet så att elevvården bildar en fungerande och sammanhängande helhet. Elevvården ska genomföras i samarbete med barnet och barnets vårdnadshavare med hänsyn till barnets ålder och förutsättningar. Upptäcks problem i förskolan eller i anknytning till barnens välbefinnande försöker man hitta en lösning i samarbete med vårdnadshavarna.

Elevvården i förskoleundervisningen angår alla som arbetar i förskolan och de som ansvarar för elevvårdstjänsterna. Förskolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i förskolan. Till elevvårdstjänsterna hör psykolog- och kuratorstjänster samt hälsovårdstjänster som enligt hälso- och sjukvårdslagen ordnas som rådgivningsbyråttjänster för åldersgruppen. Arbetsuppgifterna berör såväl barnet och barnets uppväxtmiljöer som samarbetet. Tjänsterna ska vara lätt tillgängliga. Tjänsterna ska ordnas inom lagstadgad tid.

På kommunal nivå svarar den kommunspecifika elevvårdgruppen för riktlinjer och arbetsfördelning inom elevvårdsarbetet. Gruppen fungerar som styrgrupp för elevvården inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen enligt det som fastställs i elev- och studerandevårdslagen. Den kommunspecifika elevvårdsgruppen består av representanter från barnskyddet, familjerådgivningen, ungdomspsykiatri, hälsorådgivningen, ungdomstjänsterna samt aktörer från skolorna och förskolornas elevvård från alla fem områden. Undervisningschefen är ordförande för gruppen och den ledande psykologen är föredragare.

Enhetsspecifik elevvårdsplan

Anordnaren av förskoleundervisning svarar för att det för varje enhet utarbetas en plan för hur elevvården ska genomföras, utvärderas och utvecklas. Planen ska utarbetas i samråd med förskolepersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Elevvårdsplanen kan också vara gemensam för två eller flera förskoleenheter. Planen ska ses över inom ett år efter att kommunens välfärdsplan för barn och unga har setts över. Välfärdsplanen för barn och unga ska godkännas i varje kommuns kommunfullmäktige och ses över minst vart fjärde år. I samband med att elevvårdsplanen utarbetas, ska man komma överens om hur förskolepersonalen, barnen och vårdnadshavarna och, till de delar det behövs, samarbetsparterna ska göras förtrogna med planen. Samtidigt avtalas om hur ovannämnda parter ska informeras om planen. Den enhetsspecifika elevvårdsplanen uppdateras på hösten och utvärderas på våren.

Den enhetsspecifika elevvårdsplanen ska innehålla följande punkter:

1. *Det totala behovet av elevvård och vilka elevvårdstjänster som är tillgängliga*
2. *Gemensam elevvård och tillvägagångssätt*
3. *Ordlandet av individuell elevvård*
4. *Ordlandet av samarbete mellan elevvården, barnen och vårdnadshavarna*
5. *Genomförande och uppföljning av elevvårdsplanen*

1. Det totala behovet av elevvård och vilka elevvårdstjänster som är tillgängliga

För att garantera en jämlik tillgång till tjänster och att verksamheten inriktas på ett ändamålsenligt sätt uppges i elevvårdsplanen en uppskattning av det totala behovet av elevvård vid förskoleenheten och vilka elevvårdstjänster som är tillgängliga. Det totala behovet av elevvård och omfattningen av de tillgängliga elevvårdstjänsterna anges enligt vad de är när planen bereds. Ifall behovet förändras, kan uppskattningen justeras.

Uppskattningen av det totala behovet av elevvård stöder fördelningen av förskolans tillgängliga resurser mellan gemensam och individuell elevvård och elevvårdssamarbetet. Uppskattningen ska ta hänsyn till den arbetsinsats som förutsätts av förskolepersonalen och experter inom elevvården för att följa upp, utveckla

och genomföra elevvården. Uppföljningsinformation om barnens hälsa och välbefinnande och deras levnadsförhållanden ska mångsidigt utnyttjas. Behoven i förskolan och förskolemiljön, bostadsområdets särdrag samt antalet barn som behöver intensifierat eller särskilt stöd i förskolan ska också beaktas. I uppskattningen ska man också beakta information som man fått av barnen och vårdnadshavarna samt förskole- och elevvårdspersonalen.

Det totala behovet av elevvård

Det totala behovet av elevvård uppskattas på basen av information som fås av barnen, vårdnadshavarna samt personal från förskoleundervisningen och elevvården. Detta behov uppskattas regelbundet samt efter behov. Information fås genom t.ex. samtal med vårdnadshavare, respons från barn samt med hjälp av personalens iakttagelser. Ärenden som kommer upp behandlas i den kommunspecifika utvecklingsgruppen för elevvård.

Tillgängliga elevvårdstjänster

Tillgängliga elevvårdstjänster, anordnandet av elevvårdstjänster och fördelningen av arbets- och ansvarsuppgifter som det kräver samt samarbete som behövs för att förverkliga tjänsterna och anpassa elevvårdstjänster till enskilda elever, uppgifter som relaterar till skolgemenskapen och samarbete, och utvecklandet och uppföljandet av elevvården.

[Vid behov anlitas svenskspråkiga experter inom elevvården.](#)

Med psykolog- och kuratorstjänster avses stöd och handledning för studier och skolgång, som främjar skolgemenskapens välbefinnande och samarbete med elever, familjer och andra anhöriga samt stöder elevens lärande, välmående, sociala och psykiska färdigheter. På basen av psykologens eller kuratorns utlåtande har barnet rätt att få tillräckligt stöd och handledning för att förebygga och lösa problem i sina studier och sin utveckling. Vid behov hänvisas barnet till andra tjänster inom elevvården samt annan verksamhet som stöder barn i behov av särskilt stöd. Tjänsterna erbjuds på så sätt att de är lätta att tillgå och de anordnas inom de lagstadgade tidsramarna. Inom förskoleundervisningen verkar psykologer och kurator.

[De svenskspråkiga förskoleeleverna i Lahtis är en del av Svenska skolans elevvård. Planen för elevvården finns beskriven i Elevvårdsplan för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. \[Svenska skolans elevvårdsplan 2015-2018 – Jakaminen\]\(#\)](#)

Skolpsykologer

Psykologen deltar i elevvårdsarbetet som en expert inom sitt område i samband med ärenden som gäller både den enskilda eleven och hela gemenskapens välmående. Skolpsykologen kan vara med och planera åtgärder för att främja hela skolgemenskapens eller klassens välbefinnande.

Målet för psykologens arbete är att stöda elevens lärande och välbefinnande med hjälp av psykologiska evaluerings-, konsultations- och rådgivningstjänster. Psykologens arbete innefattar evaluering av elevens inlärningssvårigheter, olika problem med skolgången och psykiska situation, samt planering och verkställande av stödåtgärder i samarbete med elevens närmaste nätverk och de myndigheter som behövs. Vid behov hänvisar psykologerna familjer till stödåtgärder utanför skolan. Dagvårdens psykologer stöder även barn inom småbarnspedagogiken och arbetet styrs då av dagvårdens lagstiftning.

Skolkuratorn

Kuratorn gör ett systematiskt och ändamålsenligt socialarbete. Uppgifterna är kundarbete, läroplansenligt elevvårdsarbete, nätverksarbete och samarbete med olika myndigheter och andra parter. Kuratorn inom förskoleundervisningen ger eleven och elevens närmaste nätverk stöd, handledning och experthjälp, för att undvika och lösa problem med elevens sociala utveckling samt stärka samarbetet mellan hem och skola.

Skolhälsovården

De svenskspråkiga förskoleeleverna är en del av Svenska skolans skolhälsovård.

Skolhälsovårdens uppgift är främja och upprätthålla hälsa och välbefinnande för barn och ungdomar i skolåldern i samarbete med skolornas personal och föräldrar.

Inom skolhälsovården arbetar skolhälsovårdare och skolläkare. De årliga hälsogranskningarna som gäller hela åldersklassen utgör stommen för skolhälsovårdens verksamhet. Under grundskoletiden har eleverna nio hälsogranskningar. Vid skolstarten på första klassen, vid början av puberteten på femte klassen samt nära slutet av grundskolan på åttonde klassen görs en omfattande hälsogranskning som innehåller en hälsovårdar- och läkargranskning tillsammans med föräldrarna. Under hälsogranskningarna strävar man till att upptäcka de barn och ungdomar som behöver stöd. I samarbete med familjerna försöker man sedan hitta lämpliga stödformer.

2. Gemensam elevvård och tillvägagångssätt

Elevvården är en viktig del av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen. Till gemensamma elevvården hör att följa upp, utvärdera och utveckla välbefinnandet i skolgemenskapen och elevgrupperna. Dessutom ska man se till att skolmiljön är hälsosam, trygg och fri från hinder. Gemensamma förfaringssätt ska utvecklas i samarbete med

småbarnspedagogiken, rådgivningen samt övriga myndigheter som främjar barns och ungas välbefinnande i kommunen.

Att eleverna och vårdnadshavarna är delaktiga och får sin röst hörd i frågor som gäller den gemensamma elevvården är viktigt och stärker välbefinnandet. Elevvården skapar förutsättningar för samhörighet, omsorg och öppen växelverkan i skolan. Förfaringsätt som ökar delaktigheten hjälper också till att förebygga och upptäcka problem i ett tidigt skede och ordna det stöd som behövs.

Barnet har rätt till en trygg studiemiljö. Det innebär såväl fysisk och psykisk som social trygghet. Utgångspunkten för ordnandet av undervisningen är att garantera barnens och personalens säkerhet i alla situationer. En lugn atmosfär främjar arbetsron. Utbildningsanordnaren ska som en del av den skolspecifika elevvårdsplanen utarbeta en plan för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasseri som en del av enhetsspecifika elevvårdsplanen. Om det förekommit trakasserier, mobbning eller våld i förskolan eller på skolvägen, ska läraren, daghemsföreståndaren eller rektorn informera vårdnadshavarna till de inblandade barnen.

Omsorg om skolbyggnad, undervisningslokaler och läromedel bidrar till en hälsosam och trygg miljö. Till främjande av trygghet hör också de förfaringsätt som gäller förskoletransporterna, datasäkerheten och att förebygga olyckor. När förskoleundervisningen ordnas i skolan, beaktas även förskolan under granskningar av skolmiljöns hälsa och säkerhet samt gemenskapens välmående.

Elevvårdens uppgift är att utveckla en lärmiljö som stöder välbefinnandet och stärka förskoleenhetens gemensamma tillvägagångssätt. En gemensam elevvård är i första hand ett förebyggande arbete som strävar till förskolegemenskapens helhetsvälmående. Gemenskapen stöds genom att främja elevens och vårdnadshavarens delaktighet i utvecklingen av skolegemenskapens välmående.

Elevvårdsgruppen samlas regelbundet och alla undervisningsgrupper i förskolan behandlas i elevvårdsgruppen årligen.

Elevvårdsgruppen kan planera olika åtgärder med målsättning att utveckla verksamhetskulturen inom förskoleenheten, t.ex. föräldrakvällar samt behandling av olika teman i gemenskapen.

Elevvårdsgruppen svarar tillsammans med förskolegruppens personal om att barnets åsikter blir hörda i förskoleundervisningsmiljön. Elevvårdsgruppen ser till att vårdnadshavarna har möjlighet att vara delaktiga i en verksamhetskultur som främjar förskoleundervisningen.

Tillvägagångssätt för att främja hälsa, säkerhet och välmående inom förskolegemenskapen och omgivningen

Förskoleenhetens säkerhetsarbete är målmedveten och systematisk planering av säkerhetsverksamhet och praktisk genomföring av den. Arbetet strävar till att kontrollera riskerna i förskoleomgivningen samt att upprätthålla och utveckla barnens och personalens trygghet och välmående. Mängden personal och skolning i säkerhet är viktig vid hanteringen av risker som påverkar verksamheten.

Lagen om småbarnspedagogik kräver att verksamhetsenheten ordnar en trygg dagvård. I förordningen om dagvård ges direktiv om verksamhetsenhetens personalmängd inom dagvården och behörighetskrav, vilka hör till de viktigaste faktorer som påverkar dagvårdens säkerhet.

I verksamhetsenheten gör man upp en plan för säkerhet i vardagen, som uppskattar de möjliga hoten inom verksamheten och tar reda på verksamhetens risker med beaktande på de centrala kraven i lagarna, verksamhetsenhetens handlingsplan för arbetsskydd samt arbetshälsovårdens arbetsplatsundersökningar. Förskoleundervisningens gemenskap och miljö bör vara hälsosam, trygg, hinderfri, och estetiskt trivsamt. De fysiska arbetsförhållandena, t.ex. inomhusluftens kvalitet, ergonomi och olycksrisker beaktas. Förutom de allmänna utrymmena bör man också se till att möbler, sociala utrymmen och förvaringsutrymmen är i god kondition och städningen håller god nivå.

Man samarbetar med arbetshälsovården i Lahtis stad, samt personal från arbetsskydd och arbetshälsa eller andra aktörer i staden. I Lahtis svarar Tilapalvelut för fastigheternas skötsel och kondition.

Den enhetsspecifika elevvårdens arbetssätt och praxis

Den enhetsspecifika elevvårdsgruppen svarar för planeringen, utvecklingen, förverkligandet och utvärderingen av förskolans elevvård. Den leds och sammankallas i förskoleundervisningen av antingen daghemsföreståndaren eller vice föreståndaren. Elevvårdsgruppen kan vid behov rådfråga experter. Gruppens centrala uppgift är att främja gemenskapens välbefinnande och säkerhet samt att förverkliga och utveckla den övriga gemensamma elevvården. Elevvårdsgruppen är yrkesövergripande och förutom daghemsföreståndaren/vice föreståndaren kan gruppen bestå av en ambulerande specialbarntädgårdslärare eller specialbarntädgårdslärare, förskolelärare, dagvårdens psykolog, förskolans kurator samt rådgivningens hälsovårdare. I regel deltar rådgivningens hälsovårdare och förskolans kurator i individuell elevvård.

En yrkesövergripande expertgrupp sammankallas när ärenden som gäller det enskilda barnet behandlas.

Elevvårdens samarbete med övrig småbarnspedagogik och grundläggande utbildning samt speciellt under övergångsfasen

Elevvårdens mål, uppgifter och principer för förverkligande bildar ett kontinuum från förskolan till andra stadiet. De olika skolstadiernas växelverkan är viktig med tanke på elevvårdens verksamhet som helhet. Gemensam praxis stöder elevens hälsa, välmående och lärande i olika utvecklingsskeden. Elevvårdens yrkesövergripande samarbetsstrukturer, -former och arbetssätt utvecklas i förskolegemenskapen och med olika samarbetsparter. Utvecklingsarbetet kräver en planerad utvärdering av elevvården. Man har gjort processbeskrivningar av övergångsfaserna. Under övergångsfaserna ser man till att behövlig information för att anordna undervisning och elevvård överflyttas. Information flyttas i samarbete med vårdnadshavaren. Nödvändig information för individuell elevvård kan flyttas i vilket fall som helst. Om barnet byter till en annan utbildningsanordnare behövs dock vårdnadshavarens tillåtelse.

Samarbete med parter som främjar barns och ungas välbefinnande utanför förskolan för att utveckla den gemensamma elevvården

Varje område har sin egen regionala välmåendegrupp, vars verksamhet styrs av områdets ledande rektor eller ledande daghemsföreståndare. Till arbetsgruppen hör experter från området som arbetar inom barnskyddet, familjerådgivningen, barnrådgivningen, skolhälsovården, ungdomstjänsten, skolkurator- och skolpsykologtjänsten. I arbetsgruppen behandlar man ärenden som gäller välbefinnandet hos områdets barn och unga, planerar utvecklingsprojekt och samarbete med föräldrar och parter från den tredje sektorn. På kommunal nivå koordineras samarbetet av elevvårdens utvecklingsgrupp, i vilken representanter för alla parter som främjar barns och ungas välbefinnande finns med. Gruppen samarbetar med ungdomsfullmäktige, föräldraföreningen och olika organisationer.

Förebyggande av olyckor samt ordnande av första hjälp och vårdhänvisning

Förebyggandet av olyckor utgör en del av främjandet av helhetssäkerheten i förskolan. Planeringen av säkerheten bör basera sig på att först reda ut enhetsspecifika riskfaktorer. Förskolepersonalens färdigheter i första hjälpen upprätthålls genom regelbunden skolning.

Om barnet behöver föras till läkare eller sjukhusvård, bör den som eskorterar ha med barnets personuppgifter, vårdnadshavarens kontaktuppgifter samt i mån av möjlighet information om barnets sjukdomar, allergier eller överkänslighet. Barnet transporteras beroende på fall med taxi eller sjukbil.

Anvisningar gällande förskolskjutsarnas väntetider och säkerhet

I Lahtis följer man principerna i paragraf 6 i lagen om grundläggande utbildning vid val av förskoleplats. Förskoleundervisningen ordnas på så sätt att barnens resor är så trygga och korta som möjligt samt att barn som deltar i undervisningen har möjlighet till dagvårdstjänster. Den kommunspecifika linjen i Lahtis för elevantagning i förskolan är att barnet som deltar i förskoleundervisning har rätt till gratis transport enligt lagen för grundläggande utbildning och de kommunspecifika riktlinjerna.

Barnet kan delta endast i förskoleundervisningen eller dessutom i dagvården som ordnas i samband med förskoleundervisningen. Under förflyttningen till dagvården följer man dit tillhörande instruktioner.

[Den svenska förskoleundervisningen i Lahtis handhas av Lahtis svenska skola som har hela staden Lahtis inklusive närkommunerna som sitt upptagningsområde.](#)

Plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasseri

Det görs en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasseri. I planen beaktas både samverkan mellan elever och mellan elever och vuxna på skolan. I planen beskrivs:

- förebyggande av och ingripande i mobbning, våld och trakasseri
- hur ovannämnda saker behandlas på gemenskaps-, grupp-, och individnivå
- individuellt stöd, vårdbehov, andra åtgärder och uppföljning både för gärningsperson och offer
- samarbete med vårdnadshavare
- samarbete med nödvändiga myndigheter

- inskolning i planen och informerandet av den till personal, barn, vårdnadshavare och samarbetsparter
- uppdatering, uppföljning och evaluering av planen

Verksamhet vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer

I enhetens säkerhetsplan ska verksamheten vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer beskrivas. Krisplanen ska beredas i samarbete med de myndigheter som behövs och med beaktande av andra anvisningar angående kriser, hotfulla eller farliga situationer, såsom exempelvis räddningsplanen.

Planen ska beskriva:

- krisförebyggande och krisförberedande arbete samt hantering av akuta krissituationer,
- principerna för ledningen, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen i krissituationer och i krisförebyggande arbete,
- principerna för information och kommunikation, intern och extern och mellan daghemmet och utbildningsanordnaren,
- hur psykosocialt stöd och eftervård ordnas,
- hur personalen, barnen, vårdnadshavarna och samarbetsparterna ska göras förtroga med och informeras om planen,
- hur beredskapsövning genomförs, samt
- hur planen utvärderas och uppdateras.

Förskoleenheterna har en pärm för Säkerhetsplaner för vardagen, vilken beskriver ovannämnda punkter. Pärmerna innehåller både säkerhets- och räddningsplanen. I säkerhetsplanen antecknas tidpunkterna för granskning samt personerna som svarar för uppföljningen.

[Svenska förskolan har gemensam Krispärm med Svenska skolan. Pärmerna förvaras i skolans personalrum.](#)

3. Ordning av individuell elevvård

Ordning av individuell elevvård för att följa upp och främja barnets utveckling, välmående och lärande samt förverkliga individuellt stöd.

Med individuell elevvård avses

- hälsovårdstjänster, som ordnas som rådgivningstjänster för åldersgruppen enligt hälsovårdslagen,
- elevvårdens psykolog- och kuratorstjänster samt
- yrkesövergripande elevvård som gäller en enskild elev.

Målet med den individuella elevvården är att följa upp och främja barnets utveckling, hälsa, välbefinnande och lärande som helhet. Det är också viktigt att garantera tidigt stöd och förebygga

problem. Barnens individuella förutsättningar, resurser och behov ska beaktas både när elevvårdsstödet planeras och i förskolans vardag.

Individuell elevvård i förskoleundervisningen förutsätter alltid vårdnadshavarens samtycke. Vårdnadshavarens delaktighet stöds och åsikter hörs vid förverkligandet av individuell elevvård. Barnets delaktighet, egna önskemål och åsikter om åtgärder och lösningar som gäller honom eller henne ska beaktas enligt ålder, utvecklingsnivå och övriga personliga förutsättningar. Växelverkan ska vara öppen och präglas av respekt och konfidentialitet. Arbetet ska ordnas så att barnet upplever situationen som rofylld och att han får sin röst hörd. Bestämmelser om sekretess och överlämnande av uppgifter ska följas i elevvårdsarbetet. Också när det gäller stöd för ett enskilt barn ska behandlingen av ett ärende i en expertgrupp och gruppens sammansättning grunda sig på vårdnadshavarens samtycke. Med specifikt skriftligt samtycke av vårdnadshavaren får behövliga samarbetsparter inom elevvården eller närstående till barnet delta i behandlingen av ärendet. Medlemmar i gruppen har också rätt att konsultera behövliga experter i barnets ärende.

När det enskilda barnets ärende behandlas i expertgruppen, görs en elevvårdsberättelse, till vilken man använder en blankett från websidan www.peda.net/lahti. Gruppens ansvarsperson skriver in den nödvändiga informationen i elevvårdsberättelsen för att ordna och förverkliga individuell elevvård. Även de andra medlemmarna i expertgruppen kan göra anteckningar i berättelsen.

Samarbete inom intensifierat stöd och särskilt stöd samt sjukhusundervisningen

Påbörjandet av intensifierat stöd baserar sig på en pedagogisk bedömning. Den pedagogiska bedömningen görs av förskoleläraren. Påbörjandet och anordnandet av intensifierat stöd behandlas yrkesövergripande på basen av den pedagogiska bedömningen i samarbete mellan experter i elevvårdsgruppen.

De pedagogiska målen och åtgärderna skrivs in i planen för elevens lärande i samarbete med barnet, vårdnadshavaren och förskolläraren. Om barnet trots intensifierat stöd inte gör framsteg, påbörjas beredningen av pedagogiska utredningen för ett beslut om särskilt stöd.

Förskoleläraren gör den pedagogiska utredningen. De pedagogiska bedömningarna och utredningarna behandlas med hjälp av yrkesövergripande samarbete genom att konsultera medlemmar i elevvårdsgruppen. Elevvårdsgruppen avgör ifall det förutom pedagogiska stödformer även behövs stöd eller utredningar från elevvårdens sida, t.ex. psykologiska eller medicinska undersökningar, social utredning eller hänvisning till stödformer utanför förskolan. De pedagogiska målen för särskilt stöd skrivs in i den individuella läroplanen tillsammans med barnet och vårdnadshavaren.

Undervisningen av ett barn i behov av specialhälsovård anordnas i första hand på barnets egen förskola. Barnet erbjuds den mängd undervisning och stöd som är befogat med hänsyn till barnets hälsa, pedagogiska specialbehov och de vårds- och rehabiliteringsingrepp som specialhälsovården kräver.

I sin egen undervisningsgrupp har barnet tillgång till alla stödformer enligt trestegsstödet. Om undervisningen anordnas på sjukhusskola i stället för den egna förskolan, arrangeras flytten i yrkesövergripande samarbete mellan barnet, vårdnadshavaren eller en annan laglig representant, utbildningsanordnaren, sjukhusskolenheten och specialhälsovården.

Sjukhusundervisning är grundläggande utbildning som ges i samband med specialhälsovården till elever som får öppen- eller avdelningsvård. Inom sjukhusundervisningen betonas förutom uppfostran och undervisning, även pedagogisk rehabilitering och samarbete och konsultering mellan alla parter som undervisar, uppfostrar eller vårdar barnet.

Sjukhusundervisningen stöder barnets skolstig. Övergångsfassarbetet med barnets egen undervisningsgrupp har särskild betoning vid barnets anländande till sjukhusundervisningen och återvändande till egen förskola. I båda skedena koordinerar och sammankallar sjukhusundervisningen ett nätverksmöte för att anordna barnets undervisning och stödåtgärder. Till mötet sammankallas de behövliga experterna inom elevvården. Barnet bör kunna återvända till den undervisning som barnet deltog i innan sjukhusundervisningen.

Förverkligandet av samarbetet styrs av direktiven för processen för övergångsfasen då barnet flyttas från egen undervisningsgrupp till sjukhusundervisningen, under tiden då sjukhusundervisningen pågår och då eleven återvänder till närskolan.

I den individuella elevvårdsplanen beskrivs också anordnandet av barnets sjukvård, specialdiet eller medicinering i förskoleundervisningen enligt vårdplanen. I den individuella elevvårdsplanen beskrivs även elevvårdens stöd för barnet i problem som beror på livssituationen, t.ex. familjevåld, problem med rusmedel eller mental hälsa.

Samman kallandet av en expertgrupp och erhållande av samtycke samt gemensamma tillvägagångssätt när den enskilda elevens ärende behandlas

En expertgrupp ska sammankallas för att utreda behovet av stöd och ordna elevvårdstjänster för ett enskilt barn eller en viss barngrupp. Gruppen sammankallas av den person i undervisningspersonalen eller elevvården som ärendet på grund av personens arbetsuppgifter hör till. Gruppens yrkesövergripande sammansättning bestäms från fall till fall och utgående från ärendet som ska behandlas. Expertgruppen utser en ansvarsperson inom gruppen. Att utnämna experter med i gruppen samt andra parter och elevers anhörigas medverkan i gruppen kräver vårdnadshavarens samtycke.

Innan man utnämner medlemmar i den yrkesövergripande expertgruppen bör sammankallaren komma överens med vårdnadshavaren om gruppens sammansättning. Expertgruppen sammankallas då man behöver yrkesövergripande synvinklar och expertis för att säkra barnets stöd. Gruppens sammankallare (förskoleläraren eller annan medlem av elevvården som saken gäller) kan vid behov konsultera daghemsföreståndaren och behövliga elevvårdsmedlemmar innan man sammankallar expertgruppen. Vårdnadshavaren bör medverka eller ha gett tillstånd att behandla barnets ärende i den yrkesövergripande expertgruppen. Ansvarspersonen (sammankallaren) informerar behövliga personer, t.ex. daghemsföreståndaren, om beslutet som gjorts angående undervisningens anordnande och överenskomna arrangemang. I fall man bjuder in samarbetsparter utanför förskoleundervisningen i den yrkesövergripande expertgruppen krävs ett skriftligt samtycke av vårdnadshavaren.

Utarbetandet och förvarandet av elevvårdsjournaler

När det enskilda barnets ärende behandlas i expertgruppen, utarbetas en elevvårdsjournal. Gruppens ansvarsperson skriver in de nödvändiga uppgifterna i elevvårdsjournalen för att anordna individuell elevvård. Även expertgruppens övriga medlemmar kan göra anmärkningar i journalen. Elevvårdsjournalen ska föras i fortlöpande och kronologisk form och enligt lagen om elev- och studerandevård ska den innehålla följande uppgifter:

- det enskilda barnets namn, personbeteckning, hemkommun och kontaktinformation samt för en minderårig eller annars omyndig studerande vårdnadshavarens eller en annan laglig företrädarens namn och kontaktinformation,
- datum för dokumenteringen samt vem som gjort den och hans eller hennes yrkes- eller tjänsteställning,
- mötesdeltagarna och deras ställning,
- vad ärendet gäller och vem som inlett ärendet,
- uppgifter om de åtgärder som genomförts medan barnets situation har utretts, t.ex. utvärderingar, undersökningar och utredningar,
- uppgifter om de åtgärder som genomförts, t.ex. samarbete med olika parter samt tidigare och nuvarande stödformer,
- uppgifter om behandlingen av ärendet vid gruppens möte, mötesbesluten, planen för genomförande av besluten,
- uppgifter om dem som svarar för genomförandet och uppföljningen.

Om uppgifter i en elevvårdsjournal lämnas ut till en utomstående, ska det i handlingen dessutom antecknas vilka uppgifter som lämnats ut och till vem samt på vilka grunder de lämnats ut.

Elevvårdsjournalerna samt andra dokument som gäller det enskilda barnet och som har bearbetats inom elevvården sparas i elevvårdsregistret. Utbildningsanordnaren är registeransvarig och svarar för hanteringen av personuppgifter. De uppgifter som införts i elevvårdsregistret och som gäller ett enskilt barn eller någon annan enskild person är sekretessbelagda. Elevvårdsjournalerna utarbetas enligt ovannämnd modell och förvaras enligt det som sägs i registerbeskrivningen.

Samarbete med tjänster och samarbetsparter utanför förskolan, t.ex. familjerådgivningen, barnskyddet och specialhälsovården

Tyngdpunkten i samarbetet med parter utanför förskolan är att stöda och försäkra sig om barnets helhetsvälbefinnande. Barnet, vårdnadshavarna och alla parter som stöder barnet har en klar bild av hur och med vem barnets ärenden främjas. Förutsättningen för ett fungerande samarbete är ömsesidig respekt mellan barnet, familjen och samarbetsparterna. Samarbetet stöds av dialog. Samverkan är öppen, respektfull och konfidentiell. Beskrivningar av tjänster utanför förskolan och samarbetsparter finns i Lahtis stads välfärdsplan för barn och unga. Inom den individuella elevvården styrs samarbetet mellan barnet, vårdnadshavaren, skolan och samarbetsparter och tjänster utanför skolan av processbeskrivningarna för elevvårdsarbete samt riktlinjer för

samarbete som parterna kommit överens om. Inom elevvårdsarbete som gäller det enskilda barnet följer man bestämmelserna för överlämnande av uppgifter och sekretess.

Behandlingen av det enskilda barnets ärende i en för ändamålet sammankallad expertgrupp utgår ifrån vårdnadshavarens samtycke. Genom ett specificerat, skriftligt samtycke av vårdnadshavaren, kan parter utanför skolan eller andra barnets anhöriga delta i behandlingen av ärendet. Parter utanför skolan som kan komma ifråga är t.ex. familjerådgivningen, specialhälsovården och barnskyddet. I Lahtis ber man om skriftligt samtycke genom att använda elevvårdens dokument och blanketter. Arbetsfördelningen för att be om skriftligt samtycke bestäms inom expertgruppen som sammankallas för att behandla det enskilda barnets ärende.

För att stöda barnets helhetsvälbefinnande är det viktigt att informera vårdnadshavare och de parter som stöder barnets uppväxt, utveckling och lärande. Om parter utanför skolan stöder barnet, är bland annat nätverksmöten en bra samarbetsform och informationskälla för att kartlägga situationen i sin helhet. Meningen är att samla ihop alla centrala parter som stöder barnet. På så sätt kan man undvika överlappande stödåtgärder och planera de mest ändamålsenliga stödformerna för barnet. Det är viktigt att tillsammans komma överens om arbetsfördelningen i fortsättningen samt garantera en uppföljning. Arbetsfördelningen för att sammankalla ett nätverksmöte bestäms inom den yrkesövergripande expertgruppen som sammankallats för att behandla barnets ärenden.

4. Ordnandet av samarbete mellan elevvården, barnen och deras vårdnadshavare

Elevvården ska genomföras i samarbete med barnen och vårdnadshavarna. Elevvårdsplanen ska beskriva på vilka sätt barnens och vårdnadshavarnas delaktighet främjas och samarbetet organiseras. Planen ska beskriva:

- Hur barnet och vårdnadshavaren tar del i planeringen, genomförandet och utvärderingen av den

Den gemensamma elevvården planeras tillsammans med vårdnadshavarna och barnen. När förskolans undervisningsgrupper behandlas kan man göra förfrågningar till barnen och bjuda in vårdnadshavare och barn till elevvårdsgruppen. Med hjälp av föräldramöten, utvecklingssamtal och enkäter kan man samla information och åsikter av vårdnadshavarna om undervisningsgruppernas och hela gemenskapens verksamhet. Förskoleenhetens elevvårdsplan utarbetas i samarbete med vårdnadshavarna.

Den individuella elevvården planeras alltid tillsammans med vårdnadshavare och barn. Vårdnadshavaren, läraren eller en representant för elevvårdstjänsterna bestämmer tillsammans vem som deltar i den yrkesövergripande expertgruppens möte, som ska verkställas med en så liten sammansättning som möjligt.

- Hur elever, vårdnadshavare och samsamarbetsparter informeras om principerna och praxis för den gemensamma och individuella elevvården

Vårdnadshavarna ska informeras om den elevvård som finns att tillgå och anvisas att söka de elevvårdstjänster som de behöver. Barnets och vårdnadshavarens delaktighet i elevvården,

systematiskt samarbete och information om elevvården ökar kännedomen om elevvården och sänker tröskeln att anlita tjänsterna. Att personalen inom olika yrkesgrupper konsulterar varandra är en viktig arbetsmetod inom elevvården. Man informerar om elevvårdens principer och arbetssätt under föräldrakvällar, diskussioner med vårdnadshavare, på anslagstavlor samt elektroniskt [Wilma](#).

5. Genomförandet och uppföljningen av elevvårdsplanen

Utbildningsanordnaren ska följa upp genomförandet av elevvårdsplanen. Elevvårdsplanen ska beskriva genom vilka åtgärder planen genomförs och följs upp. Hit hör vem som ansvarar för uppföljningen i förskolan, vad som följs upp, med vilka metoder informationen samlas in och hur ofta uppföljningen sker. Dessutom ska man beskriva hur informationen behandlas och utnyttjas för att utveckla elevvården i förskolan och hur barn, vårdnadshavare och samarbetsparter informeras om de mest centrala resultaten.

Genomförandet och uppföljningen av elevvårdsplanen är en del av utbildningsanordnarens egenkontroll. Utbildningsanordnaren ansvarar i samarbete med undervisningsväsendet och de myndigheter som ansvarar för elevvårdstjänsterna inom social- och hälsoväsendet för att egenkontroll av elevvården genomförs.

Den kommunspecifika elevvårdsgruppen leder, följer och evaluerar det skolspecifika elevvårdsarbetet. Dessutom gör den kommunspecifika elevvårdsgruppen varje år en egen handlingsplan, i vilken med hjälp av utvärderingsresultat definieras inom vilka områden tyngdpunkterna ligger under nästa verksamhetsperiod.

Den enhetsspecifika elevvårdsgruppen gör upp en elevvårdsplan, i vilken det beskrivs vilka åtgärder och tillvägagångssätt man följer och deras förverkligande och effekter evalueras årligen i slutet av vårterminen.

Egenkontrollen för elevvårdens helhet förverkligas på det sätt, att elevvårdsgrupperna för förskolan, den grundläggande utbildningen och andra stadiet träffar varandra 1-2 gånger per läsår.

Barnets vårdnadshavare ska informeras om den elevvård som finns att tillgå och anvisas att söka de elevvårdstjänster som de behöver. Barnets och vårdnadshavarens delaktighet i elevvården, systematiskt samarbete och information om elevvården ökar kännedomen om elevvården och sänker tröskeln att anlita tjänsterna. Att personalen inom olika yrkesgrupper konsulterar varandra är en viktig arbetsmetod inom elevvården.

Målen, uppdragen och principerna för genomförandet av elevvården ska utgöra en sammanhängande kontinuitet som sträcker sig från förskoleundervisningen till utbildningen på andra stadiet. Kommunikationen mellan förskoleundervisningen och den övriga småbarnspedagogiken och med den grundläggande utbildningen är viktig när man funderar över elevvården som helhet. Enhetliga förfaringsätt stödjer barnets hälsa, välbefinnande och lärande i de olika utvecklingsstadierna. Samarbetsstrukturerna, -formerna och -rutinerna för den yrkesövergripande elevvården ska utvecklas i förskolegemenskapen och med olika samarbetsparter. Utvecklingsarbetet förutsätter systematisk utvärdering av elevvården.

Elevvårdsgrupper

Styrgruppen ansvarar för den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den enskilda anordnarens elevvård. Styrgruppens uppgifter kan också skötas av någon annan för ändamålet lämplig grupp. Två eller flera anordnare av förskoleundervisning kan också ha en gemensam styrgrupp. Samma grupp kan också vara gemensam för flera utbildningsformer och det är då befogat att använda benämningen styrgrupp för elevhälsa.

Förskoleenhetens elevvårdsgrupp ansvarar för planeringen, utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av elevvården i förskolan. Ifall förskoleundervisningen ordnas i anslutning till skolan, kan skolans elevvårdsgrupp också fungera som elevvårdsgrupp för förskoleundervisningen. Gruppen ska ledas av en person som utses av den som anordnar förskoleundervisningen. Anordnaren av förskoleundervisning ska tillsammans med de sektorer som producerar elevvårdstjänster bestämma om gruppens sammansättning, uppgifter och förfaringssätt. Elevvårdsgruppen kan vid behov höra experter. Gruppens viktigaste uppgift är att främja välbefinnande och säkerhet i skolan och att genomföra och utveckla övrig gemensam elevvård.

En expertgrupp ska sammankallas för att utreda behovet av stöd och ordna elevvårdstjänster för ett enskilt barn eller en viss barngrupp. Gruppen sammankallas av den person i förskolepersonalen eller elevvården som ärendet på grund av personens arbetsuppgifter hör till. Gruppens yrkesövergripande sammansättning bestäms från fall till fall och utgående från ärendet som behandlas. Expertgruppen ska utse en ansvarsperson inom gruppen. För att utse experter till medlemmar i gruppen eller för att andra samarbetsparter eller närstående till barnet ska få delta i arbetet i gruppen förutsätts vårdnadshavarens samtycke.

Gemensam elevvård

Elevvården är en viktig del av verksamhetskulturen i förskolan. Till den gemensamma elevvården hör att följa upp, utvärdera och utveckla välbefinnandet i förskolan och förskolegrupperna. Dessutom ska man se till att förskolemiljön är hälsosam, trygg och fri från hinder. Gemensamma förfaringssätt ska utvecklas i samarbete med småbarnspedagogiken, rådgivningen och övriga kommunala myndigheter och aktörer som främjar barnens välbefinnande.

Att barnen och vårdnadshavarna är delaktiga och får sin röst hörd i frågor som gäller den gemensamma elevvården är viktigt och stärker välbefinnandet. Den gemensamma elevvården ska skapa förutsättningar för samhörighet, omsorg och öppen kommunikation i förskolan. Förfaringssätt som ökar delaktigheten hjälper också till att förebygga och upptäcka problem i ett tidigt skede och ordna det stöd som behövs.

Barnet har rätt till trygga lärmiljöer. Det innebär såväl fysisk och psykisk som social trygghet. Utgångspunkten i förskoleundervisningen är att garantera barnens och personalens säkerhet i alla situationer. En lugn atmosfär främjar arbetsron. Anordnaren av förskoleundervisning ska som en del av elevvårdsplanen för förskoleenheten utarbeta en plan för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier. Om det förekommit trakasserier, mobbning eller våld i förskolan eller på väg till eller från förskolan, ska förskoleläraren, daghemsföreståndaren eller rektor informera vårdnadshavarna till de inblandade barnen.

Omsorg om byggnaden, undervisningslokaler och läromedel bidrar till en hälsosam och trygg miljö. Till främjande av trygghet hör också de förfaringssätt som gäller transporterna till och från förskolan, datasäkerheten och att förebygga olyckor. Ifall förskoleundervisningen ordnas i anslutning till skolan, ska man vid undersökningar av skolmiljön och välbefinnandet även ta förskolan i beaktande.

Individuell elevvård

Med individuell elevvård avses

- de hälsovårdstjänster som enligt hälso- och sjukvårdslagen ordnas som rådgivningsbyråtjänster för åldersgruppen,
- psykolog- och kuratorstjänster inom elevvården, och yrkesövergripande elevvård som gäller ett enskilt barn.

Målet med den individuella elevvården är att följa upp och främja barnets välbefinnande och lärande samt barnets växande, utveckling och hälsa som helhet. Elevvården i förskolan har stor betydelse för att kunna garantera tidigt stöd och förebygga problem. Barnens individuella förutsättningar, resurser och behov ska beaktas både när elevvårdsstödet planeras och i förskolans vardag. Individuell elevvård i förskoleundervisningen förutsätter alltid vårdnadshavarens samtycke. Det är viktigt att stödja vårdnadshavarnas delaktighet och ta hänsyn till deras åsikter i fråga om individuell elevvård. Barnets delaktighet, egna önskemål och åsikter om åtgärder och lösningar som gäller honom eller henne ska beaktas enligt barnets ålder, utvecklingsnivå och förutsättningar. Kommunikationen ska vara öppen och präglas av respekt och förtroende. Elevvårdsarbetet ska ordnas så att barnet upplever situationen som rofylld och får sin röst hörd. Bestämmelser om sekretess och överlämnande av uppgifter ska följas i arbetet.

Också när det gäller stöd för ett enskilt barn ska behandlingen av ett ärende i en expertgrupp och gruppens sammansättning grunda sig på vårdnadshavarens samtycke. Med specifikt skriftligt samtycke av vårdnadshavaren får behövliga samarbetsparter inom elevvården eller närstående till barnet delta i behandlingen av ärendet. Medlemmarna i gruppen har dessutom rätt att be behövliga experter om råd i barnets ärende.

Behandlingen av ett enskilt barns ärende i en expertgrupp ska dokumenteras i en elevvårdsjournal. Den ansvariga i gruppen ska i elevvårdsjournalen anteckna de uppgifter som är nödvändiga för att ordna och genomföra den individuella elevvården. Anteckningarna kan också göras av andra medlemmar i expertgruppen. Journalen ska föras i fortlöpande och kronologisk form. Enligt lagen om elev- och studerandevård ska journalen innehålla följande uppgifter:

- barnets namn, personbeteckning, hemkommun och kontaktinformation samt vårdnadshavarens eller någon annan laglig företrädarens namn och kontaktinformation,
- datum för dokumenteringen samt vem som gjort den och hans eller hennes yrkes- eller tjänsteställning,
- vem som deltagit i mötet och deras ställning,
- vad ärendet gäller och vem som inlett ärendet,
- vilka åtgärder som vidtagits medan barnets situation har utretts, såsom utvärderingar, undersökningar och utredningar,
- vilka åtgärder som vidtagits, såsom samarbete med olika parter samt tidigare och nuvarande stödåtgärder,
- uppgifter om behandlingen av ärendet vid gruppens möte, mötesbesluten och planen för verkställande av besluten, samt
- vem som ansvarar för verkställandet och uppföljningen.

Om uppgifter i en elevvårdsjournal lämnas ut till en utomstående, ska det i handlingen dessutom antecknas vilka uppgifter som lämnats ut, till vem och på vilka grunder.

Elevvårdsjournaler och övriga dokument som man inom elevvården upprättat eller erhållit angående enskilda barn ska införas i ett elevvårdsregister. Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för

behandlingen av personuppgifter och upprätthåller ifrågavarande register. Uppgifter som införts i elevvårdsregistret och som gäller ett enskilt barn eller någon annan enskild person är sekretessbelagda.

Hälsovårdspersonalen och psykologerna ska på föreskrivet sätt anteckna det individuella elevvårdsarbetet i en patientjournal och övriga journalhandlingar. Kuratorerna inom elevvården ska anteckna klientuppgifterna i en klientjournal.

Trots sekretessbestämmelserna har de som deltar i anordnandet och genomförandet av individuell elevvård för ett barn rätt att av varandra få och till varandra och den myndighet som ansvarar för elevvården lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att den individuella elevvården ska kunna ordnas och genomföras. De har också rätt att få och till varandra och till barnets lärare, rektor eller daghemsföreståndare och den som anordnar förskoleundervisningen lämna ut information som är nödvändig för att barnets förskoleundervisning ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Den som lämnar ut information måste till exempel överväga om det handlar om information som är nödvändig för att garantera barnets eller de övriga barnens säkerhet. Informationen kan till exempel gälla en sjukdom som barnet har som måste beaktas i undervisningssituationerna. Även om det finns en lagstadgad grund för att lämna ut information är det, med tanke på samarbetet och förtroendet, alltid bäst att i första hand be om vårdnadshavarens samtycke för att lämna ut sekretessbelagda uppgifter.

Om ett barn övergår till undervisning som ordnas av någon annan, ska den tidigare anordnaren av förskoleundervisning begära samtycke av barnets vårdnadshavare till att sådana sekretessbelagda uppgifter i elevvårdens klientregister som behövs för elevvårdens kontinuitet får överlämnas till den nya anordnaren av förskoleundervisning. Däremot ska uppgifter som är nödvändiga med tanke på undervisningen, trots sekretessbestämmelserna och utan dröjsmål, överlämnas till den nya anordnaren av förskoleundervisning eller grundläggande utbildning. Motsvarande uppgifter kan också ges på den nya anordnarens begäran.

Elevvårdsplaner

I förskoleundervisningen ska läroplanen också till den del den berör elevvården göras upp i samråd med de myndigheter som sköter uppgifter inom den kommunala social- och hälsovården. Beredningsarbetet ska ske i samarbete med vårdnadshavarna och vid behov också med andra myndigheter och samarbetspartner.

På lokal nivå består elevvårdsplanen av tre olika planer som tillsammans styr planeringen och genomförandet av elevvården. Planerna ska utarbetas genom yrkesövergripande samarbete. Planerna är

- en välfärdsplan för barn och unga i kommunen, där uppgifter om elevvården antecknas,
- en beskrivning av elevvården i den lokala läroplanen och
- en enhetsspecifik elevvårdsplan.

Avsnittet om elevvård i den lokala läroplanen och de enhetsspecifika elevvårdsplanerna ska utarbetas utgående från välfärdsplanen för barn och unga och övriga riktlinjer som gäller barns och ungas välbefinnande, hälsa och trygghet i kommunen.

BILAGA 1

Den finlandssvenska kulturstigen för Nätverket Vi10

Nätverket Vi10s kulturstig kan till en viss del antingen ersätta eller komplettera den lokala läroplanens kulturföstran.

Inom Nätverket Vi10 poängteras den finlandssvenska aspekten, eleverna deltar också i den egna kommunens kulturutbud. Inom Vi10 har vi för avsikt att arrangera gemensamma svenska kultursatsningar t.ex. teaterbesök och konserter.

Den finlandssvenska kulturstigen är en mycket viktig del av läroplanen för att stärka och främja den finlandssvenska identiteten och språket. I alla elevers hem är den finlandssvenska kulturen inte en självklarhet vilket medför att kulturstigen också har ett mervärde för dem.

Teater och drama

Eleverna borde årligen få uppleva svenskspråkig teater, antingen så att teatern besöker skolan eller att skolan besöker en teater.

De sju kompetenserna kan inkluderas i för- och efterarbetet samt via teaterns publikarbete. Man kan t.ex. diskutera pjäsen inför besöket. Eleverna kan t.ex. skriva en teaterrecension. Frågeställningar, öva sig på att ställa frågor och ge svar på frågor. Man kan sambinda teaterupplevelsen med en presentation av författaren.

Drama

Eleverna skall arbeta med drama i skolan. Via "Kultur i skolan" (www.kulturfonden.fi) kan man anlita en dramapedagog. Via projektet Det mångkulturella feståret får man in mycket drama.

Konserter

Eleverna skall under åk 0 - 6 besöka en konsert. Före besöken kan man presentera instrumenten på svenska. Man kan också bjuda in kommunens musikinstitut för att förevisa instrumenten och locka elever att pröva på dem. Skolorna kan också anlita t.ex. Konsertcentralen rf som har som mål att främja musikverksamhet i fostrande och undervisande syfte i skolor och daghem.

Konst, bildkonstundervisning

Skolan bjuder in konstnärer och besöker museer.

Ateneum besöks minst en gång under åk 0 – 6. Eleverna får stifta bekantskap med de stora finländska konstnärerna från guldåldern. Skolbesöken kan kombineras med arbete med Ateneums kulturpedagog, men då är det viktigt att boka tillfället i god tid före besöket.

Eleverna bekantar sig med den finlandssvenska bildkonsten, t.ex. via samarbete med Stiftelsen Pro Artibus. www.proartibus.fi. Stiftelsen kan besöka skolorna och presentera finlandssvenska konstnärer och konstverk. Pro Artibus kan också låna ut konst till skolorna och offentliga byggnader. <http://proartibus.fi/sv/samlingen/#Deponeringsverksamhet>

Den finlandssvenska litteraturen och författarna

Eleverna bekantar sig med finlandssvensk litteratur och författare. Eleverna möter finlandssvenska författare t.ex. via författarbesök. Bokmässan kan vara ett besöksmål. Via Lisi Wahls stiftelse kan skolans Hem och skola förening ansöka om litteraturpaket. E-skolan är ett bra verktyg för att möta den finlandssvenska litteraturen. Skolorna kan också boka författare, hitta läsprojekt som den årliga Läsveckan i april, via Läscentrum.

Historia

För att få kontakt till det specifikt svenska i Finland kan eleverna besöka Borgå. Borgå är en medeltida stad, där finns också det svenska stiftet med domkyrka samt Runebergs hemmuseum. Tavastehus slott lyfter fram Finlands och Sveriges gemensamma historia under medeltiden. Eleverna bekantar sig med Sveaborg som beskriver Finland på 1700-talet. Under ett besök i Nationalmuseet bekantar man sig med Finlands förhistoria och de delar som hör till åk 4 – 6 läroplan.

Massmedia

Eleverna får kontakt med det finlandssvenska medieutbudet genom att arbeta med de finlandssvenska dagstidningarna och andra medier. Det främjar den språkliga och kulturella identiteten, stärker läsförmågan, stimulerar till debatt och tränar den muntliga framställningsförmågan samt övar bildanalys. Eleverna arbetar också med en mediekritisk och -analytisk läs- och diskussionskultur – en kultur som på många olika sätt stöder och strävar till ett aktivt medborgarskap.

Skolorna kan besöka HBL och YLE och bekanta sig med mediearbetet. På tidningeniskolan.fi finns material som stöder arbetet i klassen. Man kan också beställa blancotidningar från HBL. Man kan också bjuda en journalist till skolan. Tidningen i skolan firas i början av februari.

Skolorna inom Nätverket Vi 10 producerar egna nyhetsprogram TioNytt, som publiceras på nätet.

Sport

Stafettkarnevalen, är en finlandssvensk manifestation som vi uppmuntrar skolorna att delta i. Skolorna uppmanas till att delta i även i andra finlandssvenska idrottsevenemang såsom Finlandssvenska mästerskapen i slalom.

För att introducera finlandssvensk dans och ringdanser kan man anlita Brage. Organisationerna såsom Finlands svenska idrott FSI, Folkhälsan, Naturskolan kan bidra med idrottslekar och upplevelser i naturen.

Nätverket samarbetar med gemensamma idrottsevenemang.

Kom ihåg att fira och uppmärksamma finlandssvenska traditioner och dagar:

Svenska dagen, Lucia, Topeliusdagen, Runebergsdagen, Självständighetsdagen

Svenskspråkigt arbete på språköarna i finska stift

På webbsidan "Svenskspråkigt arbete på språköarna" finns samlad information och användbart material för dem som har svenska som modersmål, vill delta i svensk verksamhet eller arbetar med svenska församlingsmedlemmar bosatta utanför Borgå stift. Man kan också kontakta branschsekreterare Maria Sten för mer information.

Gemensamt för Vi10

Styrgruppen för Vi10 tar årligen ställning till vilket kulturutbud som eleverna besöker tillsammans.

- Svenska teatern, Ateneum, Nationalmuseet, HBL/ YLE
- Borgå, domkyrkan, Runeberg

- Stafettkarnevalen
- Ett besök på Sveaborg
- Åbo, domkyrkan, slottet alt Tavastehus slott
- Unga teatern, Taimine och/eller andra teatrar

BILAGA 2

Språkstrategi inom Nätverket Vi10 för den svenska småbarnsfostran och den grundläggande utbildningen i kommunen.

Kommunen erbjuder småbarnsfostran och grundläggande utbildning på svenska för barn och unga i åldern 0-15 år, antingen i den egna kommunen eller som köpavtal med andra kommuner eller tredje sektorn.

Språkstrategin har utarbetats för att stärka det svenska språket och ingår i enheternas läroplaner och verksamhetsplaner.

För att utveckla barns och ungas svenska skapar vi lärmiljöer som är språkstödjande i fråga om arbetsmetoder och -material. Vi strävar efter en positiv atmosfär där barn och unga utvecklar sina sociala och kommunikativa färdigheter. Den pedagogiska verksamheten stöder språket kontinuerligt, bl.a. genom berättande, läsande och skrivande.

Vi utnyttjar det svenska kulturutbud som erbjuds och bekantar oss med finlandssvensk kultur utanför skolan. Det är också viktigt att elever på språköarna har möjlighet att ta sig till och vistas i svenskspråkiga miljöer där de kan verka på svenska. Vi samarbetar med daghemmen, förskolorna och skolorna inom Nätverket Vi10 för att stärka och stödja den svenska och tvåspråkiga identiteten. Samarbetet inom Nätverket Vi10 ger eleverna möjlighet att kommunicera med jämnåriga på svenska. Eleverna deltar i samarbete med kommunens finskspråkiga skolor, så att bägge språken och kulturerna möts.

Vi ser det som viktigt att stärka barns och ungas svenska så att de i alla sammanhang kan använda språket på modersmålsnivå. Barn och unga med annan språkbakgrund än en enspråkigt svensk ges möjlighet att utveckla undervisningsspråket och samtliga barn och unga uppmuntras att utveckla alla sina språk. Pedagogerna och personalen fungerar tillsammans med vårdnadshavarna som språkliga förebilder.

Vårdnadshavarna uppmuntras att stöda utvecklingen av undervisningsspråket. Skolarbetet och undervisningsspråket berikas av samarbete med vårdnadshavarna och aktörer utanför skolan.